ԵՐԵՍՈՒՆՎԵՑԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՄՇԱԿ

Տարեկան գինը 10 րուբլի. կէս տարվանը 6 րուբլի.
Առանձին համարները ԱՄԷՆ ՏԵՂ 5 ԿՈՊ.
Թիֆլիսում գրվում են խմբագրութեան մէջ.
Մեր հասցէն՝ Тифлисъ, редакція „Мшакъ" Базарная ул. д. Тамамшева № 16.
Կամ Tiflis, Rédaction „Mschak".
Տելեֆօն № 253.

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2 (բացի կիրակի և տօն օրերից).
Յայտարարութիւն ընդունվում է ամեն լեզվով
Յայտարարութիւնների համար վճարում են իւրաքանչիւր տողատեղին 10 կոպէկ.
Տելեֆօն № 253.

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

ՄՇԱԿ

(36-րդ ՏԱՐԻ)

ԱՊԱՌԻԿ ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ՉԷ ԸՆԴՈՒՆՎՈՒՄ

Հասցէն՝
ТИФЛИСЪ, Редакція «МШАКЪ».
TIFLIS, Rédaction du journal «MSCHAK».

12 ամսվայ համար	„ „	10 ր.
11	„ „ „ „	„
10	„ „ „ „	9 ր.
9	„ „ „ „	8 ր.
8	„ „ „ „	7 ր.
7	„ „ „ „	6 ր.
6	„ „ „ „	„
Մնացած ամիսները ամսական ՄԷԿ րուբլի		
Ամերիկա տարեկան	„	6 դօլլար
Եւրօպա	„ „ „	30 ֆրանկ
Պարսկաստան	„ „	10 րուբլի

Երկուշաբթի, փետրվարի 4-ին

ԱՐՏԻՍՏԻԿ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ ԿՈՆՑԵՐՏԱՅԻՆ ԴԱՀԼԻՃՈՒՄ

Տեղի կունենայ յայտնի

—ПѢВЧЕСКАЯ КАПЕЛЛА-ի—

միայն մի մեծ

ՀԱՄԵՐԳ

ԻՒՐԻՑ ԴՄԻՏՐԵՎԻՉ ԱԳՐԻՆԵՎ-ՍԼԱՎԻԱՆՍԿՈՒ

անձնական ղեկավարութեամբ

Կապէլլան կազմված է XVI և XVII-րդ դարերի բօյարական շքեղ զգեստներ հագած երգիչներից, երգչուհիներից և երեխաներից:
Սկիզբն է ժամը 8½-ին երեկոյեան
Տոմսակները վաղօրօք կարելի է ձեռք բերել կասսայում: 3—3

Այսօր, առաւօտեան ժամը 12-ին Յովնանեան դպրոցի շէնքում նշանակված է «ԹԻՖԼԻՍԻ ՆԱՀԱՆԳԻ ՀԱՅԵՐԻ ՄԷՋ ՕԳՏԱԿԱՐ ԳԻՏԵԼԻՔՆԵՐ ՏԱՐԱԾՈՂ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ» առաջին ընդհանուր ժողովը: Ժողովին կը կայանայ վարչական մարմինների ընտրութիւնը:

ՀՐԱՒԷՐ

Զգրաշէնի ս. Աւետեաց եկեղեցու ծխական հոգաբարձութիւնը խնդրում է ծխականներին ներկայ լինել կիրակի, փետրվարի 3-ին, ժամը 12-ին, Զգրաշէնի եկեղեցին, պատարագից յետոյ երրորդ ընդհանուր ժողովին, քննելու հոգաբարձութեան՝

I. 1906/7 տարվայ գործունէութեան հաշւետւութիւնը.

II. 1907/8 թ-ի նախահաշիւը.

III. Հոգաբարձութեան զեկուցումը դպրոցի նիւթական և սուղ դրութեան մասին:

Նախագահ՝ Յ. Խանունց
Քարտուղար՝ Ա. Տէր-Մինասեանց
(2. Կ.) առ. 2—2

Ծննդաբերութեան
ԱԳԱՍՏԱՐԱՆ

մանկաբարձուհի Ր. Զ. ԿՐԻՆՍԿՈՒ

(Նիկօլաեվսկի փ. տուն № 47. հեռ. 646.)

Ծննդկանների ընդունելութիւնը օրվայ և գիշերվայ ամեն ժամանակ: Հոգատար խնամք և մշտական բժշկական օգնութիւն: Կան առանձնասենեակներ: Պայմանները՝ ընդհանուր բաժանմունքում օրական 2 ր., ծննդաբերութիւնը 6 ր.: Առանձին սենեակի և կանացի հիւանդութիւնների համար ըստ համաձայնութեան: Ընդունվում են կին հիւանդներ և սանտունեք ի քննութիւն: Ամենայն օր ցերեկվայ ժամը 12½—1½:
(հ. Կ.) առ. 10—7

ԳՈՐԾՈՒՆԷՈՒԹԵԱՆ ԾՐԱԳԻՐ

Հայոց բարեգործական ընկերութիւնը մտնում է նոր շրջան:

Երէկ, փետրվարի 2-ին, բարեփոխված ընկերութեան առաջին նիստում ընտրվեց խորհրդի նոր կազմ, որը և կը սկսի գործունէութիւն այն ծրագրով, որ այժմ հաստատված է իշխանութեան կողմից այդ ընկերութեան համար:

Անշուշտ, մեծ կարևորութիւն ունեն այն առաջին քայլերը, որ կունենայ ընկերութեան խորհուրդը: Աչօղ սկզբունաւորութիւնը կը կենտրոնացնէ ընկերութեան շուրջը գործողների խմբեր և, նուաճելով հասարակական համակրութիւնը, կը գրաւէ առատ նուէրներ դէպի ընկերութեան գանձարանը:

Ընկերութեան առաջին հոգսերից մէկը պէտք է լինի մշակել գործունէութեան ծրագիր, որպէսզի նոր կանոնադրութեամբ տրված արտօնութիւնները և իրաւունքները չը մնան թղթի վրա, այլ դառնան ընկերութեան հոգին ու մարմինը:

Եւ, անշուշտ, հէնց որ ժողովրդի համար գործնական կեանքում կը սկսեն շօշափելի դառնալ ընկերութեան նոր գործունէութեան արդիւնքները, այն ժամանակ ընկերութիւնը կը ստանայ իրական նշանակութիւն և կը դառնայ ժողովրդի բարոյական սեփականութիւն:

Որքան էլ գործունէութեան ծրագիրը համեստ լինի սկզբում, պէտք է նա լաւ մտածված լինի և իրագործվի ամենամեծ հետևողականութեամբ և սիստեմով, որպէսզի կարելիին չափ սխալ քայլերի թիւը քիչ լինի և ընկերութեան հեղինակութիւնը վարկաբեկ չը լինի:

Բարեգործական ընկերութիւնը իր նոր ծրագրով դուրս է գալիս նեղ բարեգործական սահմանափակ շրջանակից և իւրացնում է կուլտուրական մի շարք նպատակներ, որոնց իրագործումը, անշուշտ, նոյն բարեգործութիւնն է ընդարձակ ըմբռնումով:

Թող ընկերութիւնը իր գործողների և համակրողների գործակցութեամբ մշակէ գործունէութեան ծրագիր առաջիկայ տարիների համար և եռանդուն կերպով նուիրվի նրա իրագործութեանը:

Մենք հաւատացած ենք, որ իրական գործին արձագանք կը տայ հասարակութիւնը իր համակրական ըզգացմունքներով և խրախուսանքներով և առաջին նուիրատուների օրինակներին կը հետևեն նորերը, քաջալերելով գործը և գործողներին:

Ա. Քալանթար

ՎԵՐՋԻՆ ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Բագու, 2 փետրվ. 2 ժամ 20 ր. ցերեկ.

Նիկիտինի ցիրկում վաղվայ համար նշանակված «Մահմէդի դրախտը» նոր պիէսը չի ներկայացվի, որովհետև մահմեդականները բողոքել են ներկայացման դէմ վաճառականների գործադուլի սպառնալիքով:

Այսօրվանից մինչև ամսի վեցը ներկայացումները դադարեցվում են:

Թղթակից

«Polit. Corr.» լրագրին հաղորդում են Կ. Պօլսից, թէ, Վանից ստացված պաշտօնական վերջին տեղեկութիւնների համաձայն, հիմք կայ կարծելու թէ հայ յեղափոխական շարժումը, որ այս ձմեռվայ խստութեան պատճառով դադարել է, առաջիկայ գարնանը նորից է պայթելու: Իշխանութիւններն ամեն միջոց ձեռք են առնում այդ շարժումն իր սաղմում խեղդելու համար:

Մեր երէկվայ և այսօրվայ համարի «Վերջին տեղեկութիւններ» բաժնում զետեղված լուրերն արդէն պերճախօս կերպով բացատրում են ամեն ինչ:

Կ. Պօլիս.—Դեռ ևս չեն ճշտըվում այն լուրերը, թէ Մուշում յեղափոխական շարժում է առաջ եկել:

Վանում պատահած դէպքերը, որոնց մասին հաղորդվեց մասնաւոր աղբիւրների հիման վրա, տեղի են ունեցել սրանից հինգ օր առաջ: Հիւպատոսների տեղեկութիւնների համաձայն, մի հայի մատնութեամբ երկու օր շարունակ խուզարկութիւններ են տեղի ունեցել հայերի եկեղեցիներում, տներում և այգիներում: Խուզարկութիւնների հետևանքն այն է եղել, որ գտնվեցին 37 արկղ՝ 300 հրացաններով, 300,000 փամփուշտներով և ումբանակով: Հիւպատոսների հաղորդագրութիւնով, հայ յեղափոխականները կրակել են՝ մատնիչին սպանելու նպատակով, որին ուղեկցելիս են եղել թիւրքաց զօրքերը: Իսկ թիւրքական տեղեկութիւնների համաձայն, յեղափոխականները կրակել են տների պատուհաններից զօրքերի վրա: Սպանված և վիրաւորված են 11 զինուորներ: Հիւպատոսների տեղեկութիւնների մէջ ումբանակի պայթելու մասին խօսք չը կայ. երևի պայթումը տեղի է ունեցել յետոյ: Ուրիշ մանրամասնութիւններ չեն ստացված:

Իզմիրում զօրանոցներում երևացել և տիֆ են մենինգիտ հիւանդութիւնները: («К.»)

Պետերբուրգ, 30 յունվարի

Երէկ, յունվարի 29-ին, Պետական Դումայում Մ. Կապուստինը խօսեց և քուէարկեց Գուչկովի առաջարկութեան դէմ: Այս հանգամանքը առիթ դարձաւ հոկտեմբերեանների պառակտման: Լրագիրները, ի թիւս որոնց նաև «Новое Время»-ն, հոկտեմբերեանների յաղթանակը անուանում են «բէֆի» յաղթանակ: Լրագիրները միաձայն ընդգծում են հոկտեմբերեանների սօբալ պարտութիւնը:

Երէկ կայացաւ այն մասնաժողովի նիստը, որին պաշտօն է տրված զբաղվել Կասպիական ծովի նաւատէրերի և նաւաստիների յարաբերութիւնները կանոնաւորելու խնդրով: Բացի այդ հարցից, առևտրի և արդիւնաբերութեան մինիստրը յանձնարարեց մասնաժողովին նոյնպէս կանոնաւորել սպրանքներ ուղարկողների և նաւատէրերի միութեան յարաբերութիւնները:

Նիստերը տեղի են ունենալու ամենայն օր:

Ֆինլանդիայում ձերբակալվել և Պետերբուրգ են բերվել 1-ին Պետական Դումայի նախկին անդամ Կօրնիլօվը, որ մեղադրվում է ռազմիկ խմբին մասնակցելու մէջ, և ինժեներ Վօզնեսենսկին, որ մեղադրվում է բոլոր մասնակցող «Պօտեմկին» զրահնաւի ապստամբութեան: («Каспій»)

Գ ա ն ձ ա կ.—Փետրվարի 1-ին, առաւօտեան ժամը 9-ին, զգացվեց երկրաշարժ: Ազգաբնակութիւնը և պետական ու մասնաւոր հաստատութիւնների ծառայողները վախեցած դուրս փախան փողոց:

Բ ա գ ո ւ.—Յունվարի 31-ին, երեկոյեան ժամը 9-ին, ոստիկանութեան պաշտօնեաները մի նկուղի մէջ գըտան դժոխային մեքենայ, որ դրված էր ժամացոյցի մեխանիզմով մի երկաթեայ արկղի մէջ:

Այս մեքենան խռնաւութիւնից անպէտք էր դարձել: Արկղում կային մի պուդից աւելի ահագին ույժի պայթուցիկ նիւթեր: Եթէ մեքենան պայթէր, ամբողջ տունը յօդս կը ցնդվէր: Տան մէջ գտնվում է ռուս ժողովրդի միութեան տեղական բաժինը:

Թէ ով էր դրել և ինչ նպատակով յիշեալ դժոխային մեքենան, յայտնի չէ:(«З.»)

Պ ե տ ե ր բ ո ւ ր գ.—Առևտրական դատարանը «Հենրիխ Բլօկ» նախկին բանկային տունը սնանկ յայտարարեց: Պարտքը հասնում է մօտ կէս միլիօնի:(«К.»)

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՏԱՒՐԻԿԵԱՆ ՊԱԼԱՏԻՑ

Պետերբուրգ, 25 յունվարի

Պետական Դումայի այսօրվայ քառասներորդ նիստը նոյնպէս վերջացաւ սկանդալով:

Այսօրվայ նիստում սկսվեց մի նոր դատրաստում երրորդ Դումայի պատմութեան համար. այս նիստը ճակատագրական կը լինի:

Մարդիկ այնքան կուրացել են, որ չեն կարողանում արդէն իրերը զանազանել մէկ մէկուց: Առողջ դատողութեան նշոյլ մի որևէ նշոյլ կար մարդկանց մէջ, այդ էլ է կորել, և դուք տեսնում էք, թէ ինչպէս վայրենի, ցածր խնստինկտները գերիշխող են դառել:

Ի՞նչ է պատահել, որ զուբրները շարժվել են, իսկ սողունները աշխատում են գալարվել, խայթել, թունաւորել...

Առողջ դատողութեան տէր մարդու համար ոչինչ: Միլիւկօվը դեռ անցեալ տարի հրաւէր էր ստացել Ամերիկայից՝ գնալ այնտեղ և մի դասախօսութիւն կարդալ ներկայ Ռուսաստանի քաղաքական-հասարակական դրութեան մասին. և նա, օգտվելով անցած արձակուրդներից, գնացել և կարդացել էր այդ դասախօսութիւնը:

Եւ ահա սկսվում է պատմութիւնը. կառավարչական ագենտները Նիւ-Եօրքից տեղացնում են յայտնի տեսակի և գոյնի թերթերին թղթակցութիւններ՝ տարափ, ուր այնպիսի գոյներով են նկարագրում այդ դասախօսութիւնը, որ դուրս է գալիս, իբր Միլիւկօվը գնացել է ամերիկացիներին Ռուսաստանի դէմ լարելու, իբր յեղափոխական գործի համար ժողովարարութիւններ անելու: Մինչև անգամ այնպիսի փաստեր, ինչպէս են՝ այդ դասախօսութեանը ամերիկական զինուորական մինիստրի ներկայութիւնը, կամ նոյնպէս շատ սենատորների և մինիստրների մասնակցութիւնը այդ ժողովին,—այդ ծախու թղթակիցները աշխատում էին մժտել:

Ահա առաջ է գալիս գրաֆանական պօգրօմշչիկ Մենշիկօվը մի շարք յօդուածներով, ուր նա հրաւիրում է հասարակութեանը՝ «ենթարկել Միլիւկօվի վարմունքը արգար պատժի և գնահատութեան»:

Այդ կոչին արձագանք է տալիս նաև և առաջ գնալով կլոուն Պուրիշկէվիչը, որը անցեալ նիստում արդէն սկսեց այդ գործը. նա ամենայն կոփ հայհոյանքներ թափեց Միլիւկօվի հասցէին:

Իսկ այսօր Դումայի մեծամասնութիւնը շարունակեց Պուրիշկէվիչ-Մենշիկօվի սկսածը: Ե՞րբ կը լինի սրա վերջը, յայտնի չէ. բայց թւում է, որ սա եւս եղեռնագործութեամբ կը յանկրժվի, ինչպէս այդ եղաւ Հերցենշտէյնի, Իօլլօսի հետ:

Քննվում է Գուչկովի առաջարկը՝ պետական պաշտպանութեան գործերը քննող մասնաժողովի նիստերը դռնփակ դարձնելու առաջարկը:

Թողնելով մանրամասնութիւնը հետևեալ անգամվայ, ընդհանուր գծերով նկարագրեմ այն մթնոլորտը, որը նպաստեց սկանդալի բռնկման:

Խօսում է Պերգամենտ (կադետ), որը ամենահամոզեցուցիչ կերպով, փաստերով, ապացուցանում է Գուչկովի առաջարկի անհեթեթութիւնը և կանգ է առնում այն հանգամանքի վրա, որ անկարելի է այնպիսի առաջարկութիւններ ընդունել, որի համաձայն Պետական Դուման, իր ամբողջութեամբ, իր լայն իրաւունքները սահմանափակի և յանձնի մի խումբ մարդկանց, ինչպիսին են այդ մասնաժողովի 33 անդամները:

Պատգամաւոր Սօկօլօվը (խաղաղ բարենորոգման կուսակց.) վերին աստիճանի ուժեղ և անողոք ճառով սարսափելի հարուածներ է տալիս այդ առաջարկութեան և Գուչկովի պատճառաբանութիւններին, և թւում է, որ ահա ամեն մի րօպէից յետոյ կը բռնկվի աղմուկ: Եւ դա անպատճառ տեղի կունենար, եթէ այդ պատգամաւորը լինէր կադետ կամ աւելի ձախակողմեան: Հռետորը առանձնապէս ուշադրութիւն է դարձնում Գուչկովի այն առարկութեան վրա, որ սօցիալ-դեմօկրատ Ալէքսինսկի հեռու Պարիզում դասախօսութիւն է կարդացել Դումայի դռնփակ նիստի մասին, և ասում է, որ Եւրօպան և Ամերիկան կարիք չունեն դասախօսների, քանի որ գոյութիւն ունեն ռուսաց կառավարութեամբ կազմակերպված դասախօսութիւններ, ինչպէս են՝ Պօրտ-Արտուրի դաւաճանութիւնը, «Ցուսիմայի» նաւի գործը, կամ յունվարի 6-ին պատահած դէպքի գործավարութիւնը, երբ 1905 թ. Ջրօրհնեաց տօնին հասարակ թնդանօթաձգութեան տեղ պատերազմական ռումբ էին արձակել դէպի այն կողմը, ուր կանգնած է եղել Կայսրը իր ամբողջ ընտանիքով: Հռետորը ձայնը բարձրացնում է, դիմում է Գուչկովին և աջակողմեաններին ու հարցնում. «Ասացէք խնդրեմ, ով, ինչ դասախօս կարող է գցել մեր հայրենիքի պատիւը և նշանակութիւնը, քան այդ բոլոր դաւաճանութիւնները, ուր ամենաանտեղեակ մարդը անգամ կարող է սարսափել այն անտանելի և սոսկալի կարգերից, որոնք տիրում են մեր կառավարչական շրջաններում, և դրանից յետոյ մի՞թէ կարող է իսկական ժողովրդական ներկայացուցիչը առաջարկել Դումային, որ նա իր իրաւունքները սահմանափակի, որպէսզի այդ նոյն բիւրօկրատները գան և գաղտնի կերպով ստանան ֆունկցիա՝ շարունակելու իրանց վնասակար գործունէութիւնը... ոչ, դա ինքնասպանութիւն կը լինի և մենք դէմ ենք այդ առաջարկութեան»:

Պատգամաւոր Բուլատը (աշխատաւորական) պարզ, գաւեշտական ձևով ներկայացնում է այն պատկերը, թէ ինչպէս մի բուռը ազնուականներ, իշխաններ և գրաֆներ ցանկանում են իրանց ձեռքը գցել մեր երկրի համար ամենաէական և թանգագին առարկան—պետութեան պաշտպանութիւնը: Նա թւում է, որ մասնաժողովի 37 անդամներից 8-ը գրաֆներ են, իսկ գիւղացիներից և ոչ մի մարդ. և «ահա այդ փունջ ծաղիկը պիտի կարդադրի ամեն ինչ, նա պիտի խորհրդակցի կառավարութեան ներկայացուցիչների հետ «գաղտնիքների» մասին, իսկ մենք միայն պիտի հաստատենք նրանց քմահաճոյքները... ոչ, այդ բաւականութիւնը մենք նրանց չենք պատճառի»: Բուլատը իր երկար ճառը այսպէս է վերջացնում. «Մեր՝ ձախակողմեանների հասցէին շատ անգամ էք շպրտել «արքայասպաններ» և այլն բացականչութիւններ. բայց դուք, իսկական պատրիօտներդ, չէք կարող մատնացոյց անել մի ձախակողմեան պատգամաւորի վրա, որը զինուորական գաղտնիքներ, սահմանի քարտէզների գաղտնիքներ ծախած լինի, մինչդեռ ձեր շարքերում կայ այդպիսին»: (Բուռն ծափահարութիւն ձախում):

Յօն-Անրեպը՝ հոկտեմբերեանների կողմից՝ արհեստական ձևեր է տալիս իր ճառին, բղաւելու չափ բարձրաձայն ուզում է հաւատացնել ձախակողմեաններին, որ իրանք եթէ պաշտպանում են այս առաջարկը, միմիայն ընդհանուր հայրենասիրական զգացմունքներից դրդված, որ այսպիսի հարցերում, ուր դըրված են ընդհանուր պետութեան, հայրենիքի պաշտպանութեան հարցերը, կուսակցական կամ պրինցիպիական տարաձայնութիւնները պիտի մի կողմը մնան:

Բայց պատգամաւոր Շինգարեօվը (կադետ)

շտապում է Պետական Դումային բացատրել վերոյիշեալ ճառախօսի տուած հանելուկը։ Նա բացատրում է, որ այն մարդիկ, որոնց համար իսկապէս հայրենիքը աւելի բարձր և վեհ նշանակութիւն ունի, քան նեղ կուսակցական հաշիւները, նրանք այդպէս չեն վարվի, ինչպէս ներկայ դէպքում հոկտեմբերեաններն են վարվում, և չեն կարող այնպիսի առաջարկութիւններ անել, ինչպիսին է Գուչկովի առաջարկը։ Ճառախօսը մանրամասն նկարագրում է բոլոր այն խայտառակութիւնների և խոստմնազանցութիւնների մասին, որոնք տեղի են ունեցել այդ կոմիսիան ընտրվելիս, այն է՝ հոկտեմբերեանները և չափաւոր աջակողմեանները մասնաժողովի անդամների ընտրութիւնից առաջ նախնական համաձայնութեան են եկել, թէ որ կուսակցութիւնից կամ ֆրակցիայից ում քուէարկեն, իսկ ամենավերջին րօպէին նրանք գիջել են սև-հարիւրեակայինների և աջակողմեանների պահանջին և ցուցակներից դուրս են գցել բոլոր օպպօզիցիային պատկանող պատգամաւորների անունները և այդպիսով ստեղծել այնպիսի մի նեղ կուսակցական մարմին, որը ոչ թէ միայն ընդունակ է այնպիսի առաջարկութիւններ անելու, ինչպիսին Գուչկովն է անում, այլ հազարապատիկ վատթարները։ Ահա այսպիսի կոնկրէտ փաստերը գալիս են ապացուցանելու, որ Ֆօն Անրէպի ասածները միայն խօսքեր են, իսկ գործնական կեանքում իրանք ամենից առաջ և ամենից շատ առաջնորդվում են նեղ կուսակցական ոգով։ «Մենք միանգամայն կը միանանք Ֆօն Անրէպի ասածներին,—ասում է Շինգարեօվը,—երբ դուք գործով կապացուցէք այդ՝ յետ վերցնելով ձեր ներկայ առաջարկը։ Ոչ թէ միայն արդարութիւնը, այլ պարտաճանաչութիւնը մեզ ընտրած ժողովրդի առաջ պիտի ձեզ թելադրէր այդ քայլը չանելու և տեղ տալու այդ վերին աստիճանի կարևոր կոմիսիայում օպպօզիցիային պատկանող պատգամաւորներին, մինչդեռ այժմս և ոչ մի ձախակողմեան չը կայ այնտեղ»։

Կադէտ Մաւլենինկովը լրացնում է Շինգարեօվի ասածները, ժամանցոյց անելով, որ օպպօզիցիային պատկանող պատգամաւորներին ընտրել են հարիւր հազարաւոր, միլիոնաւոր գիւղացիութիւնը և աշխատաւոր մասսան, իսկ մնացած պատգամաւորներին՝ հոկտեմբերեաններից սկսած մինչև վերջը դէպի աջ՝ մի բուռը ազնուականներ և սրտոնեալ դասակարգը։

Սօցիալ-դեմօկրատ Չխեիձէն բաւական մանրամասն կանգ է առնում այն երևոյթի վրա, որ այդ առաջարկութիւնը միանգամայն համապատասխանում է այն գործելակերպին, որ յայտնի է իբրև բիւրօկրատական գործելակերպ։ Հոկտեմբերեանները առաջարկում են ժողովրդական ներկայացուցիչներին, որ նրանք հաստատեն, սանկցիա տան այնպիսի մի գործելակերպի, որի համաձայն ժողովուրդը իբրև դրութեան մասին հնարաւորութիւն կունենայ իմանալ նրանց կատարվելուց յետոյ, ինչպէս այդ տեղի ունի այժմս և տեղի ունէր պինւորական, ծովային և այլն աւանտիւրիաների ժամանակ։ «Դուք հաւատ չէք ընծայում ձախակողմեաններին, որ նրանց պետական գաղտնիքներ չէ կալելի յայտնել. բայց ոչ թէ դուք էք մեզ քննադատողը, այլ ժողովուրդը, և նա վաղ թէ ուշ իր ասելիքը կասի և կը ցոյց տայ թէ ում է նա հաւատում և ովքեր են հայրենիքի թշնամինները»։

Տեսաւկով (գիւղացի, աշխատաւորական) ասում է, որ գիւղացու համար ամեն տեղ դռները փակված են, և շնորհաւորում է գիւղացիութեանը, որ ժողովրդական ներկայացուցիչներն էլ նրան դէմ են շպրտում և դռները փակում նրա առաջ։ (Աջակողմեանները թոյլ չեն տալիս ճառախօսին վերջացնել, այնպիսի աղմուկ են բարձրացնում)։ Նա գիւղացիութեան անունից բողոքում է այդ առաջարկութեան դէմ։

Արդէն քանի գնում՝ աւելի ու աւելի էր խտանում օդը, ստեղծվում էր լարված դրութիւն։ Աջակողմեանները ամեն մի ձախակողմեան պատգամաւորի խօսելու ժամանակ աշխատում են սկանդալ սարքել իրանց աղաղակներով և բացականչութիւններով, բայց այդ նրանց չէ աջողվում։

Ամբիոն է բարձրանում արխի-աջակողմեան Պուրիշկևիչը և կատաղած կերպով յարձակվում է ձախակողմեանների վրա, ես առաւել կադետների վրա, որ նրանք բոլորն էլ դաւաճաններ են և այլն։ Բայց ոչինչ չէ դուրս գալիս, ձախակողմեանները ուշադրութիւն չեն դարձնում։ Նրանից յետոյ Բօբրինսկինները նոյնպէս Նիւ-Եօրք խօսքը հոլովում են հազար տեսակ, էլի ոչինչ չէ դուրս գալիս։ Վերջապէս Կրուպէնսկին արդէն վճռում է քաղաքավարական սահմաններից դուրս գալ, ամբիոնից հայհոյանքներ է որ թափում է, բայց էլի ոչ մի հետևանք... Այն ժամանակ տեսնում են, որ այդ բոլորը չէ օգնում, ժամծում են իրանց անձնական, նեղ կուսակցական հաշիւները Տաւրիկեան պալատի պատերից դուրս բերել, և սկանդալ են սարքում։

Հէնց որ հերթը հասաւ Միլիւկովին խօսելու և այս վերջինս բարձրացաւ ամբիօն, բոլոր աջակողմեանները և հոկտեմբերեանները դեմօնստրատիվ կերպով թողին նիստի դահլիճը, բղաւելով «դաւաճանին չէ կարելի ականջ դնել»։ Նախագահը առաջարկում է պրիստաւներին պարզել, թէ արդեօք կարելի է շարունակել նիստը. պարզվում է, որ հարկաւոր թւով պատգամաւոր չը կայ՝ որ նիստը վաւէր համարվի, և 15 րօպէի ընդմիջում է յայտարարվում։

Ընդմիջումից յետոյ նորից բոլորեքեան հաւաքվում են և նստում իրանց տեղերը, և նորից հեռանում դահլիճից, երբ Միլիւկովը ցանկանում է խօսել։

Նախագահը յայտարարում է նիստը փակված գիշերվայ ժամը 11-ին։

Մարդ պէտք է միանգամայն սահմանափակ ուղեղի տէր լինի, որ համաձայնվի այսպիսի դեմօնստրացիային։ Հոկտեմբերեանները այս դէպքում էլ խաղալիք դարձան աջակողմեանների ձեռքում, որոնք ուզում էին Պուրիշկեվիչի վրէժն առնել։

Բայց դեռ հարցը չէ վերջացել և դեռ շատ անակնկալներ կան սպասելու։

Արսէն Քալանթար

ՄԻՔԱՅԷԼ ԹԱՄԱՄՇԵԱՆ

Այսօր հողին են յանձնում Միխայիլ Իվանովիչ Թամամշեանի մարմինը։

Հանգուցեալը հասարակական անձնուէր ու եռանդուն գործչի մի խոշոր դէմք լինելով հանդերձ՝ հասարակութեան լայն խաւերին համարեա թէ բոլորովին անծանօթ էր։ Նրան մանաւանդ չէին ճանաչում գաւառներում։ Եւ դա շատ հասկանալի է. Միքայէլ Թամամշեանը այն սովորական կարգի գործիչներից չէր, որոնց գործունէութեան ամենաառաջին և գլխաւոր նպատակն է շատ աւելի էժան ժողովրդականութիւն ձեռք բերել, «հասարակական գործչի» մեծ անունը վաստակել ու փայլել ամեն տեղ, քան իրապէս մի որևէ դրական գործ կատարել։ Ոչ. հանգուցեալ Միխայիլ Իվանովիչը ոչ միայն ինքը չէր սիրում փայլել ու էժան գնով ժողովրդականութիւն վաստակել, այլև գարշում էր այդպիսի անձնաւորութիւններից և իր սրամտութեան ամբողջ թոյնն էր թափում այդպիսիների հասցէին։

Նա հասարակական գործունէութիւնը հասկանում էր այնպիսի եղանակով, ինչպէս որ կարող է հասկանալ մի իսկական ինտելիգենտ, շատ զարգացած ու հասարակական շահերը իրապէս իր սրտին մօտ ընդունող մարդ. այն է՝ ամենագլխաւորն է, որ հրապարակի վրա երևայ կատարված գործը, գործունէութեան արդիւնքը, այլ ոչ թէ անպատճառ և ամենից առաջ գործչի անձնաւորութիւնը։ Այս սկզբունքով էր հանգուցեալը ղեկավարվում իր բոլոր հասարակական ու գիտական աշխատութիւնների ժամանակ։

Խիստ քննադատաբար վերաբերվելով մեր հասարակական ու գրական գործիչներին, հանգուցեալ Թամամշեանը միևնոյն ժամանակ չէր խնայում և իրան. տեղն եկած ժամանակ, մտերիմների շրջանում նա շատ կծու կերպով հեգնում էր և իր հասցէին։ Յայտնի է, օրինակի համար, որ նա Պարիզի ռուսական ազատ համալսարանում յայտնի պրօֆեսորներ Մ. Կովալևսկու, Տարանովսկու, Իւր. Գամբարովի և այլոց հետ դասախօսութիւններ էր կարդում արևելագիտութեան մասին, որի վերաբերեալ հանգուցեալը մի շատ հեղինակաւոր մասնագէտ էր։ Բաբելոնի ու Ասորեստանի մասին գրած նրա մի քանի աշխատութիւնները հրատարակել էին ռուսերէն ու ֆրանսերէն լեզուներով և գրքերի ճակատին, ինչպէս որ պէտք էր, տպագրել էին հեղինակի անունը.—պրօֆեսօր Մ. Թամամշեան։ Սակայն, համեստ արևելագէտը սաստիկ խրտնում էր այդ պրօֆեսօր բառից և, հէնց այդ պատճառով էլ, նա չէր կամենում իր տպագրված աշխատութիւններից իր բարեկամներին ու ծանօթներին տալ. իսկ եթէ տալիս էր, նախ խնամքով պատռում էր գրքի երեսից պրօֆեսօր բառը, ասելով. «Ես ո՞րտեղի պրօֆեսօրն եմ, որ ինձ պրօֆեսօր են անուանում»։

Բնաւորութեամբ լինելով վերին աստիճանի խստապահանջ ու կծու քննադատող թէ դէպի ինքը և թէ դէպի ուրիշները, հանգուցեալին չէին սիրում և չէին էլ կարող սիրել այնպիսի մարդիկ, որոնք սովոր են ամբոխային էժանագին գովասանքներ լսել ու ծափահարութիւններ տեսնել։ Բայց ով գիտէր գնահատել հանգուցեալի այդ բացառիկ յատկութիւնները, նրա բնական մեծ խելքը, չափազանց մեծ սրամտութիւնը, նրա ունեցած գիտական մեծ պաշարը, գործունէութեան անյատակ եռանդը, զարմանալի աշխատասիրութիւնը, վերին աստիճանի բարի սիրտը, անկաշառ, անկեղծ ու շիտակ լեզուն, ով գիտէր,—ասում ենք,—գնահատել ու ճանաչել հանգուցեալի այդ բոլոր մեր կեանքի մէջ հազուագիւտ յատկութիւնները, նա չէր կարող անկեղծ համակրութեամբ ու սիրով չը վերաբերվել դէպի Միխայիլ Իվանովիչը։

Միքայէլ Թամամշեանի մահով նրա ծանօթներն ու բարեկամները կորցնում են մի շատ անկեղծ ու անձնուէր բարեկամի, զաւակները—չափազանց սիրող ու գորովագութ հօր, Թիֆլիս քաղաքը—մի շատ ազնիւ, խելօք, ազատամիտ ու գործունեայ քաղաքացու, գիտական աշխարհը—մի շատ հմուտ, մեծ պաշարի տէր արևելագիտութեան ու պատմութեան մասնագէտի, իսկ հայ հասարակութիւնը—մի շատ հազուագիւտ ու տաղանդաւոր անդամի։

Եւ Միքայէլ Թամամշեանին լաւ ճանաչողներն ու գնահատողները չեն կարող իրանց ամբողջ սրտով չը ցաւել ու չափսոսալ, որ այդպիսի մի հազուագիւտ հայ և չափազանց օգտակար մարդ այդպէս շուտ զրկվեց իր աշխատասիրութեամբ ու եռանդով լի կեանքից։

Ցաւում ենք, այո, և չափազանց ափսոսում Միքայէլ Թամամշեանին նամանաւանդ նրա համար, որ մեր հայկական անդաստանում շատ քիչ են երևում այդ կարգի հազուագիւտ ծաղիկներ, իսկ երեւցածներն էլ ծածկվում, թաղվում են փուշ ու մացառների մէջ, որոնցով, դժբաղդաբար, այնչափ հարուստ է հայկական անդաստանը։

Խ.-Ազատ

ԿՈՎԿԱՍԻ ՀԱՅՈՑ ԲԱՐԵԳ. ԸՆԿ. ՆԻՍՏԸ

Երէկ, երեկոյեան ժամը 7-ին, բօրսայի դահլիճում կայացաւ վերականգնանացած Կովկասի հայոց բարեգ. ընկ. առաջին արտակարգ նիստը, ներկայութեամբ բազմաթիւ անդամների։

Նախկին բարեգ. ընկ. վարչութեան նախագահ Ս. Յարութիւնեան բանալով նիստը՝ մի քանի խօսքով բացատրեց, որ նոր կանոնադրութեամբ վերականգնվում է նախկին հայոց բարեգործական ընկերութիւնը Կովկասում իր լայն կուլտուրական ծրագրով, և առաջարկեց ընտրել նախագահ ու քարտուղար։

Ընտրվեցին նախագահ՝ բժշկապետ Բ. Նաւասարդեան և քարտուղար՝ Աշոտ Աթանասեան։

Նախագահը իր կողմից նոյնպէս մի քանի հրճուանք արտայայտող շնորհակալական խօսքեր ասաց ընկերութեան սպազայ և նոր գործունէութեան մասին։

Ս. Յարութիւնեան հաղորդեց, որ Ալէքսանդր Ստեփանիչ Անանեանը, որ ընկերութեան կենտրոնի նախագահի պաշտօնն է վարել ամբողջ 18 տարի և ընկերութեան պատուաւոր անդամ էր, ողջունելով ընկերութեան նոր գործունէութիւնը, որոշել է նուիրել ընկերութեան 30,000 ր. յատկապէս գաւառներում դպրոցներ հիմնելու ֆօնդի համար։

Այս յայտարարութիւնը բուռն ոգևորութեամբ ընդունվեց։

Ա. Քալանթար «Մշակի» խմբագրութեան կողմից ողջունեց ընկերութեան նոր շրջանի գործունէութեան սկզբնաւորութիւնը։

Վարչութեան անդամ Հ. Առաքելեան, որ նախկին կովկ. հայոց բարեգ. ընկ. վաղեմի գործիչներից մէկն է և մօտ 8 տարի վարել է ընկերութեան քարտուղարի պաշտօնը, մի ամփոփ զեկուցում տուեց ընկերութեան 26-ամեայ գործունէութեան մասին, բաժանելով այդ գործունէութիւնը երեք շրջանի, ցոյց տալով ընկերութեան կատարած գործերը, յիշատակելով գործիչներին, և վերջացրեց իր զեկուցումը հետևեալ խօսքերով. «Մենք, հին սերնդի գործիչներս, աշխատեցինք որքան կարողացանք, որքան հնարաւոր էր մեր ժամանակի պայմաններում։ Այսօր նորից կուլտուրական խաղաղ, էվօլիւցիօնական գործունէութեան մի լայն ասպարէզ է բացվում, և մենք կոչ ենք անում թարմ, ինտելիգենտ ոյժերին ասպարէզ գալ և անձնատուր լինել այդ գործունէութեան»։

Մանրամասնութիւնները յաջորդ անգամ։

ՀԱՅ ԹԱՏՐՈՆԻ ՅԻՍՆԱՄԵԱԿԻ ԱՌԻԹՈՎ

Յայտնի բեմական գործիչներ՝ տիկին Հրաչեայ և տիկին Սիրանոյշ, որոնց վերջերս դրամ. ընկերութիւնը ընտրեց ընկերութեան պատուաւոր անդամներ, ուղարկել են հետևեալ հեռագիր-պատասխանը.

«Խորապէս զգացված ձեր փափուկ ուշադրութիւնից՝ ցաւում եմ ձեզ հետ չը գտնվելուս համար թատրոնի յիսնամեակին, որին նուիրել եմ կեանքիս ամենալաւ մասը։ Յոյս ունեմ, որ դեռ բաւական ոյժ կունենամ գալու և մասնակցելու մի ներկայացման, որ կը տրվի մեր սեփական թատրոն ունենալու համար կազմվելիք ֆօնդի օգտին»։

(Բագու) Հրաչեայ

«Սիրայօժար մատուցութիւնը անչափ զգացված՝ ընդունում եմ իբրև մեծ պատիւ իմ համեստ գործունէութեան»։

(Կահիրէ) Սիրանոյշ

ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆԻ ՇՈՒՐՋԸ

Ժողովրդական համալսարանի վարչութիւնը որոշել է տալ մի երեկոյթ ներկայ փետրվարի 21-ին արտիստական ընկերութեան դահլիճում։

Երեկոյթի կառավարչուհիներ հրաւիրված են ռուսների կողմից տիկին Ռուդոլֆ, հայերի կողմից տիկին Խարազեան, վրացիների կողմից իշխանուհի Օրբելիանի, թուրքերի կողմից իշխանուհի Կաջար, լեհերի կողմից տիկին Կիմօնտ, հրէաների կողմից տիկին Ջեյգեր։

Երեկոյթը կազմված կը լինի կօնցերտային բաժնից և պարերից։

Ժողովրդական համալսարանի վարչութեան վերջին նիստում, փետրվարի 1-ին, Զաչինիայեվ կարդաց մի զեկուցում ժողովրդական համալսարանների գործողների համագումարի մասին, որ նորերս կայացել էր Պետերբուրգում։ Զեկուցումը հետաքրքրական էր։

ՊԵՏԱԿԱՆ ԴՈՒՄԱ

(Շարունակութիւն)

Ֆրիդման, վկայելով որ հրէաները անձնուիրաբար թափում էին իրանց արիւնը կռւի դաշտում, վիրաւորական է զգում հրէական ազգի զգացմունքի համար պետական յանձնաժողովի փակումը։

Կապուստին մատնացոյց է անում, որ գաղտնի տեղեկութիւնները, որոնք կարող են հաղորդված լինել յանձնաժողովին, միայն նիւթ կը տան յանձնաժողովի անդամների անձնական համոզմունքի համար, որոնք իրաւունք չունեն հանդէս դնելու այդ տեղեկութիւնները Դումային իրանց անկիլք առաջադրութիւնների մէջ. այդ պատճառով այդ տեղեկութիւնները ստանալն աւելորդ է։ Տեղեկութիւնների քուէարկելը, որոնք կարող են յայտարարվել յանձնաժողովում, հռետորի կարծիքով, կը վնասի պետական պաշտպանութեան գործին։ Հարցը քննելով ոչ թէ կուսակցական, այլ պետական տեսակէտից, հռետորը աննպատակ և ոչ ցանկալի է համարում պաշտպանութեան յանձնաժողովի նիստերի դռների փակումը (ծափահարութիւններ ձախակողմում, սուլոց կենտրոնում և աջակողմում)։

Պեսրով 3-դը յայտնում է, որ աշխատաւոր խմբակը, վիրաւորված մեծամասնութեան անվստահութիւնից դէպի փոքրամասնութիւնը, ոչ միայն ձեռնպահ է մնում քուէարկութիւնից, այլ և դիմում է բողոքով մեծամասնութեան գործունէութեան եղանակի դէմ։

Ժուկովսկի լեհական կօլօյի և լեհական պատգամաւորների ու արևմտեան նահանգների անունից յայտարարում է, որ հնարաւոր համարելով պետական պաշտպանութեան յանձնաժողովի նիստերի փակումը, բայց գտնելով, որ ներկայացված առաջարկութիւնը ձևական կողմից կասկած է յարուցանում, և որ նրա քաղաքական նշանակութիւնը աւելի մեծ է քան նրա գործնական էութիւնը, լեհական կօլօն որոշեց ձեռնպահ մնալ այդ առաջարկութեան վերաբերեալ վիճաբանութիւններից և քուէարկութիւնից, աւելացնելով որ, ի նկատի ունենալով պետական պաշտպանութեան յանձնաժողովի նիստերի փակումը, տեղեկութիւններ չունենալով յանձնաժողովում տեղի ունեցածների մասին, կօլօն շատ կարելի է ստիպված կը լինի ձեռնպահ մնալ քուէարկութիւնից պաշտպանութեան յանձնաժողովի կողմից Դումայում մտցրած մի քանի հարցեր քուէարկելու ժամանակ։

Գուչկովը, վիճաբանութիւնների բեկումն անելով, նախ և առաջ անհրաժեշտ է համարում բառերի և ընդհանուր տեղերի կոյտից զատել հարցի էական կորիզը։ Հարցի իրաւական կողմը, հակառակ Պերգամենտի խօսքերի, շատ պարզ է։ Նակազի 41-դ յօդուածը իրաւունք է տալիս Դումայի անդամներին ներկայ լինել Դումայի յանձնաժողովների բոլոր նիստերին, եթէ Դուման ուրիշ որոշումն չը կայացնէ։ Պաշտպանութեան յանձնաժողովը խնդրում է կայացնել այդ ուրիշ որոշումը։ Իրական պատճառաբանութեան ազգասէրութիւնը բացատրվում է ներկայ դէպքում նրանով, որ ուզում են պաշտպանել առաջուց յայտնի անարդար գործը։ Քննվող հարցը այն պատճառով յարուցեց այդպիսի կրքոտ վիճաբանութիւններ, որ յարմար գտան այդ հարցում իրանց կուսակցական սրերը շողշողացնել, մինչև իսկ իրանց անձնական հաշիւները մաքրել։ Անպայման բացասաբար վերաբերվելով դէպի սահմանադրական-դեմօկրատական կուսակցութիւնը, հռետորը կարծում է, որ այդ կուսակցութեանը պատկանում է ճակատագրական դեր մեր երկրի ազատագրական քաղաքական ազատութեան պատմութեան մէջ։ Ներկայ լինելով ժողովրդական ազատութեան յղանալու և ծնվելու ժամանակ, հռետորը հէնց այն ժամանակն ասաց նրան նախազգուշացման խօսք, սակայն սահմանադրական - դեմօկրատական կուսակցութիւնը ճարպիկ կերպով նստեց ռուսական յեղափոխութեան մէջքի վրա՝ յաղթական կառք ընդունելով նրան, որը կը բերի սահմանադրական-դեմօկրատներին դէպի իշխանութեան բարձունքները։ Սակայն, երևաց, որ յաղթական կառքը հասարակ ճանճան տանու սայլ է, որը ցեխի մէջ խրվեց։ Եւ, այնուամենայնիւ, հռետորը հաւատացած է, որ այդ կուսակցութեան մէջ կը գտնէ անձանց, որոնք իրանց ջերմ հայրենասիրութեամբ ջերմ աշխատաւորներ կը լինեն պաշտպանութեան յանձնաժողովի մէջ։ Եւ սօցիալ-դեմօկրատները, եթէ նրանք կազատվեն իրանց կապերից ինտէրնացիօնալ կազմակերպութիւնների հետ, եթէ նրանք կը թողնեն տէրրօրիստական կռւի ձևերը, եթէ նրանք յիրաւի պաշտպան կը հանդիսանան բանուորական այն շահերի, որոնցով արդարանում է նրանց գոյութիւնը, այն ժամանակ նրանք ևս կը տան պաշտպանութեան յանձնաժողովում պատւով աշխատելու արժանի անձանց շարքեր։ Սակայն անվստահութիւնը ստիպում է լինել յանձնաժողովի նիստերի փակման կողմը։ «Եթէ որ ամբողջ Դուման կազմված լինէր «պատենտաւոր հայրենասէրներից», որպէս անուանում էին մեզ ձախակողմեանները, երբ մենք դուրս էինք գալիս այս դահլիճից, այդ դէպքում ևս կը պնդէին յանձնաժողովի նիստերի փակման վրա։ Ձախ նստարաններից սիրում են մատնանիշ անել Արևմտեան Եւրոպայի պարլամենտական պրակտիկայի վրա, սակայն Անգլիայում ևս, Ֆրանսիայում ևս պարլամենտական փորձի միջոցով մշակվել է մի սովորութիւն, որ բոլոր յանձնաժողովներում մուտքի իրաւունք ունեն միայն այդ յանձնաժողովների անդամները։ Մեզ յանդիմանում էին, որ մենք գաղտնի համաձայնութիւններ ենք կայացնում կառավարութեան հետ, քիչ է մնում, որ մենք դաւադրութիւն ենք կազմում ժողովրդական ներկայացուցչութեան դէմ, սակայն մի՞թէ այդ նպատակի համար յանձնաժողովային նիստերի առանձին կաբինէտներ են հարկաւոր Տաւրիկեան պալատում։ Յիշեցէք կադետային կուսակցութեան յարձակումները Ելագին կղզին գնալու համար, յիշեցէք, թէ որպիսի երկար ժամանակ նրանք չը գլացան ձեզ մոռացնել տալ այնտեղ խմված թէյի բաժակները։ Կարծում եմ, որ այդ կողմից դուք ինքներդ չէք հաւատում, որ մենք ձեզ հաւատայինք։ Վերջ ի վերջոյ, ակներև է, որ գործնական արգումէնտացիան ներկայ դէպքում կորցնում է իր հետաքրքրութիւնը և մնում է քաղաքական աճուրդի իրական հողը։ Դուք ասում էք՝ մենք համաձայն ենք փակել պաշտպանութեան յանձնաժողովի նիստերը. բայց մենք պարտաւոր ենք մտցնել նրա մէջ մեր կուսակցութիւնների ներկայացուցիչներին։ Ես չը գիտեմ, թէ ինչպէս կը վերաբերվի Դուման այդ ենթադրութիւններին. այն ժամանակ նրանք կընդունեն կօնկրէտ առաջարկութեան ձև, եթէ նա կը մտնի Դումայում։ Սակայն եթէ ազատենք հարցը աւելորդ մթութիւններից, կարելի է հաւատացած լինել, որ առողջ պետական միտքը և ջերմ հայրենասիրական զգացմունքները, այն ներքինը, որ այնպէս չը դուր եկաւ մի քանիսին, կօգնեն ձեզ լուծել այդ հարցը, որպէս այդ պահանջում են մեր հայրենիքի շահերը»։ (երկարատև ծափահարութիւններ կենտրոնում և աջակողմում)։

Եֆրեմով 2-դը յայտարարում է, որ պրօգրեսիստների, խաղաղ-վերանորոգչականների ֆրակցիան ձեռնպահ է մնում քուէարկութիւնից։ Հոկտեմբերեանների, չափաւորների և աջակողմեանների մեծամասնութիւնը բոլոր մնացածների դէմ մերժում է Պերգամենտի ուղղումն հարցը յանձնաժողովին յանձնելու մասին։

Բոլորի մեծամասնութեամբ Կապուստինի և Տկաչևի դէմ ընդունվում է Գուչկովի առաջարկութիւնը պետական պաշտպանութեան յանձնաժողովի նիստերը փակելու մասին։ Յայտարարվում է ընդմիջում կէս ժամով։

ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԳԱՒԱՌԻՑ

Թ ա լ ի շ գիւղ, 29 յունվարի

Դեռ աշնանից Թալիշեցին հացի մեծ պակասութիւն զգաց։ Իսկ այժմ, ինչ ասել կուզէ, որ նա չարչարանքի ու անհուն տանջանքների վերջին բաժակն է քամում... Ապրուստը օր ըստ օրէ անտանելի է դառնում։

Մի տարափոխիկ կատաղի հիւանդութիւն՝ բծաւոր տիֆը՝ մի ամսից աւելի է ինչ սփռել է իր թևերը այս խղճուկ և մոռացված անկիւնի վրա, շտապելով լրացնելու իր մասը և երեսի վրա փռված ժողովրդի թշուառութիւնը կատարեալ դարձնելու։ Ակնյայտ է, որ այս խեղճութեան մէջ սարսափելի արագութեամբ են տարածվում վարակիչ հիւանդութիւնները։ Առողջապահական միջոցների կատարեալ բացակայութիւն է։ Փողոցների աղբակոյտերը, բակերի մեծամեծ հոտած ճահիճներն էլ հօ քիչ չեն նպաստում հիւանդութեան լայն բունկման։ Շատ մօտ է այստեղից Թառթառ աւանը, ուր կան և բժիշկներ, և՛ ֆելդշերներ, նոյնիսկ առաջնակարգ դեղատուն։ Բայց ինչ արած, որ այդ ամենը խղճուկ գիւղացու համար չեն ստեղծված։ Այո, հեռու են նրանք, շատ հեռու միշտ աշխատող, միշտ մերկ ու քաղցած գեղջուկից։

Թառթառից, որը գտնվում է մօտաւորապէս 13 վերստ հեռաւորութեան վրա, մի բժիշկ կամ նոյնիսկ ֆելդշեր հրաւիրելու դէպքում անհնարին է որ հիւանդատէր գիւղացին չը զրկվի մի լծկանից։ Եթէ չասեմ աւելի, գոնէ minimum 20 ռուբ. անհրաժեշտ է մի անգամ բժիշկ հրաւիրելու համար։

Կառավարութեան կողմից ոչ մի օգնութիւն։ Այդ աւերիչ հիւանդութիւնը մի ամսվայ ընթացքում կլանել է երեսունից էլ աւելի անտէր ու անօգնական զոհեր և այժմ էլ շարունակում է իր առատ հունձը։ Մի քանի անգամ ականատես եմ եղել եկեղեցում կողք-կողքի շարած երկու-երեք դագաղների։ Խեղճ ու կրակ գիւղացին, ամեն կողմից յոյսը կտրած, լալահառաչ՝ սրբերի դռներն է մաշում ու տէրտէրից օգնութիւն հայցում։ Աւելի ևս է խոցոտվում մարդու սիրտը, երբ չորս բոլորից լսում ես նախապաշարմունքների կործանիչ թոյնով համակված շինականների խօսքերը. «Աստուածային պատիժ է, պէտք է քաշենք մեր մեղքերի համար» և այլն։ Ոչ պակաս պատուհաս է դրա հետ միասին հնադարեան և մնացորդ fելեխի տգեղ ու քայքայիչ սովորութիւնը։ Այն ժամանակ, երբ ջուխտ-ջուխտ ծաղիկ կեանքեր է դնում սև հողի տակ, անբաղդ գիւղացին ծանր

վշտերով համակված պէտք է հոգեհացի պատրաստութիւններ տեսնի։ Քաղցած երեխաների համար օրերով հաց չը կայ, իսկ նուիրական քելեխի համար նա պատրաստ է հագի չուխան անգամ ծախելու։ Արդեօք հեռու է սրա վախճանը։ Արդեօք դեռ երկար պէտք է կրէ իր ուսերի վրա տգիտութեան կործանիչ բեռը մեր բազմաչարչար, մեր նահատակ եղբայրը։ Տողերս գրելիս լսում եմ եկեղեցու զանգերի մելամաղձիկ ղօղանջիւնը. անտարակոյս՝ մեռել կայ։

Կոչ ենք անում ձեռնհաս մարդկանց և բժշկական ընկերութիւններին անմիջապէս օգնութեան հասնել այս գիւղին, որով կատարած կը լինեն մեծ մարդասիրական գործ, որով փրկած կը լինեն թերևս շատ ծաղիկ կեանքեր։

Սիւնեցի Լեոն

—

Ջալալ-Օղլի, 29 յունվարի

Մի շաբաթ առաջ տեղացի երկու երիտասարդներ գնում են Կալօնկա կոչված գիւղը գինի գնելու։ Գործերը վերջացնելուց յետոյ, ֆուրգօնով՝ գիշեր ժամանակ ճանապարհ են ընկնում դէպի Ջալալ-Օղլի։ Սակայն դեռ չը հեռացած Կալօնկայից մի քանի վերստ, պատահում են 3 Թուրք աւազակների։ Թուրքերը մօտենում և 2 ընկերներից մէկին կողոպտում են. այդ խրախուսուց օգտվելով, միւս ընկերը իր վրայի ատրճանակը (բրաունինգ) հանում և գցում է ֆուրգօնի մէջ, սակայն այդ բանը նկատելով Թուրքերից մէկը, վրա է վազում վերցնում ատրճանակը, ուղղում դէպի ատրճանակ պահող ընկերը և սպանում։ Խփելուց յետոյ Թուրքը հարցնում է՝ «դիպա՞ւ»։ «Այո», լսվում է Ստեփանի ցածր ձայնը։ Թուրքերը գործերը վերջացնելուց յետոյ, պատուիրում են Ստեփանի ընկեր Յարութիւնին և ֆուրգօնչուն, որ յետ դառնան Կալօնկա և վիրաւորին տանեն բժշկի մօտ։ Այդպէս էլ անում են։ Ստեփանը, որ թողեց 2 դեռահաս երեխաներ, Կալօնկայում 2 օր կենդանի մնալուց յետոյ կնքում է իր մահկանացուն։

Այսօր հանգուցեալին յանձնեցինք հողին։ Դագաղի վրա դրված էր 7 պսակ, որոնցից 2-ը տեղական երիտասարդներից էր, իսկ 5-ը զանազան անձերից։

Ծխական դպրոցի ուսուցիչներից մէկը խօսեց դամբանական։ Ինքնապաշտպանութեան հարցը և կրթութիւնը դամբանականի նիւթն էր։

Ամբողջ Ջալալ-Օղլին հանգուցեալի մահվան առիթով սուգի մէջ էր։

Միսաք

—

Սիսիան, Շաղաթ, 1 փետր.

Սրանից երկու ամիս առաջ մեզանում սկսել է երեխայի բզգացու. մօտ 30 երեխայ է զոհ գնացել այդ ցաւին. օրէցօր սաստկանում է. բժիշկների օգնութիւնից շատ զուրկ ենք։

Ե. Գիւրջեանց

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—

Կովկասի զինուորական-նահանգական դատարանին են յանձնված. 1) Ալէքսանդրօպօլի գաւառի գիւղացիներ՝ Տասուլ Պօրտօ-օղլի, Խօօր Սատօ-օղլի և այլն, որոնք մեղադրվում են անցեալ տարվայ դեկտեմբերի 22-ին Թիֆլիսում, Գօգօլէվսկի փողոցում, Գանձակի գաւառի Բադա գիւղացի Գալուստ Եարեանի վրա զինված յարձակում գործելու մէջ, որի ժամանակ նրանց զոհից խլեցին արծաթէ գօտին, ատրճանակը, դաշոյնը, խուրջինը և 5 ր. 78 կ. փողը. 2) Թիւրքահպատակ Յովհաննէս Ավալօվը, որ մեղադրվում է 1906 թ. դեկտ. 24-ին Թիֆլիսում, Վօրօնցօվսկի փողոցում, Տօլլէի զավօդի մօտ, Միրզօյեվի կասսիր Իվան Կրժանօվսկու վրա յարձակվելու մէջ. 3) Գօրու գաւառի Ռուստավի գիւղի բնակիչ Գրիգօրի Տասօշվիլի, որ մեղադրվում է բազմաթիւ սպանութիւնների և կողոպուտների մէջ։

«Кавк.» լրագրի Պետերբուրգի թղթակիցը հաղորդում է, որ Կովկասի ուսումնարանական շրջանի հոգաբարձու Ռուդօլֆը յունվարի 31-ին ներկայացել է ժողովրդական լուսաւորութեան նոր մինիստր Շվարցին։

Յունվարի 31-ին, քաղաքային և ֆինանսական մասնաժողովները Թիֆլիս քաղաքի 1908 թ. եկամուտը հաւասարութեան բերին։ Մուտքի մէջ են մտած այն բոլոր տուրքերը, որ պետական հաստատութիւնները պարտական են քաղաքին։ Դեֆիցիտը ծածկելու համար վճռված է դիմել պուտայի և խնդրել, որ գնահատման տուրքը (оцѣночный сборъ) նշանակվի ամբողջովին, լիակատար տոկոսով։

1907 թւի ընթացքում դէպի Անդրկովկաս և Անդրկասպեան երկիրներն են դիմել 22,535 ընտանիքաւոր և չամուսնացած գաղթականներ. նրանցից 8,535 հոգին գնացել են Անդրկովկաս, մնացածները՝ Անդրկասպեան երկիրը։ Նոյն ժամանակամիջոցում ներքին նահանգներից եկել են նոր գաղութներ կազմելու 10,587 խօդօկներ, որոնցից 2838-ը՝ Անդրկովկաս, իսկ մնացածները՝ Անդրկասպեան շրջանը։ Անդրկասպեան երկրից երկաթուղով վերադարձել են 11,329 խօդօկներ, իսկ Անդրկովկասից՝ 4521 հոգի։

Պրօֆէսօր Ռօմանօվսկին դիմել է Կովկասի բարձր իշխանութեան, խնդրելով Կիսլօվօդսկում պետական հողերից մի բաժին յատկացնել՝ սանատօրիում հիմնելու համար։

Երկրագործութեան և պետական կալուածների մինիստրութեան մէջ հարց է յարուցած, որ Պետերբուրգի և Թիֆլիսի բուսաբանական այգիները յանձնվեն գիտութեանց ճեմարանին։

Փետրվարի 6-ին Անդրկովկասի մուֆթի Հուսէյն էֆենդի Գաիբօվը, — ինչպէս մենք հաղորդել ենք, — տօնելու է իր գործունէութեան 50-ամեակը։ Այդ առիթով նոյն օրը, ժամը 10-ին առաւօտեան, մաղթանք կը կատարվի Թիֆլիսի մզկիթում, իսկ յետոյ ցերեկվայ ժամը 1-ից յօբելեարը իր բնակարանում, ս. Սարգսի փողոց, № 45, կընդունէ շնորհաւորութիւններ։

Ստացանք «Տարազ» շաբաթաթերթի մի համարը, յունվարի 31-ի, ամբողջովին նուիրված հայոց թատրօնի յիսնամեակին։ Համարը կազմված է բաւական աջող և բեմական մի քանի գործիչների լուսանկարները դուրս են բերված, այն է՝ Ադամեանի, տ. Հրաչեայի, Միրաղեանի, Պետրօսեանի, Քեթեան Արամեանի, տ. Վարդուհու, տ. Սիրանոյշի, տ. Մելիքեանի, Արաքսեանի, Ա. Սարդարեանի, Արտաշէս Սուքիասեանի, Թուրեանի, Աբգար Յովհաննիսեանի, Գ. Սունդուկեանի, Ալէք. Թարխանեանի, իշխ. Նապ. Ամատունու, Մուրացանի, Գ. Բարխուդարեանի։

Այսօր, Թիֆլիսի 2-րդ իգական գիմնազիայի շինութեան մէջ Շիմէլ մի դասախօսութիւն կը կարդայ հետևեալ թեմայով. «Դեկադենտութեան փիլիսոփայութիւնը քրիստոնէութեան տեսակէտից»։

Վրաց-իմերէթային սինօդական գրասենեակը ռուսաց սինօդին առաջարկել է Կեկելիձէ և Կարբէլօվ աւագ քահանաներին հաստատել սինօդական գրասենեակի անդամների պաշտօններում, իսկ իբրև թեկնածուներ՝ Գեօրգաձէ և Տալակվաձէ քահանաներին։

Բժիշկ Վերսալաձէն Կովկասի բժշկական ընկերութեանը մի ընդարձակ զեկուցագիր է ներկայացրել, որով առաջարկում է ընկերութեանը մի բժշկական շաբաթաթերթ հրատարակել, որի մէջ զետեղված կը լինեն նաև երկրի միւս բժշկական ընկերութիւնների աշխատանքները։ Շաբաթաթերթում կը տպվեն բժշկականութեան բոլոր բաժինների մասին յօդուածներ, ապա նիստերի արձանագրութիւնները, հասարակական բժշկութիւն, ներքին լուրեր և այլն։ Շաբաթաթերթը սկզբում լոյս կընծայվի ամիսը երկու անգամ։ Նախահաշիւը կազմված է 5—6 հազար րուբլի։

Մաղաթեան կղզում գտնվող «Սօրապան» տպարանին արգելված է տպել «Ցխակարի» վրաց լրագիրը, որովհետև վերջինս գեներալ-նահանգապետի կարգադրութեամբ փակված է։

«Մեր Ձայնը» թերթում կարդում ենք. «Պետական Դումայի անդամ Մ. Ս. Աճեմեանը մի քանի օրով եկել է Նոր-Նախիջեան իր հիւանդ հօր տեսութեան։

«Փետրվարի սկիզբներին Պետերբուրգից Ռօստով է գալու կօօպերատիվ հաստատութիւնների յայտնի ձեռնարկու պ. Տոտոմեանցը՝ տեղական կանանց ակմբանոցում դասախօսութիւն անելու կօօպերացիայի մասին յիշեալ ակմբանոցի խնդրանօք»։

Այս 1908 թւին ձիարշաւները նշանակված են ապրիլի 16, 20, 23 և 27-ին և մայիսի 4-ին։

Թիֆլիսի նահանգական դատարանը օրինականացրել է «կարիքաւոր հրէայ ուսանողութեան փոխադարձ օգնութիւն հասցնող ընկերութիւնը», որ նպատակ ունի Թիֆլիսի դպրոցներում իր հաշւով պահել աղքատ աշակերտներ։

Վրաց բարեգործական ընկերութիւնը մօտ օրերս Թիֆլիսի նահանգի Թիօնէթի գաւառի սովեալ գիւղացիների համար ուղարկելու է մի վագօն ալիւր։

Գօրու քաղաքային լիազօրները միջնորդել են, որ Գօրու արական գիմնազիայի տարեկան 2000 րուբլի ծախքը իր վրա վերցնի պետական գանձարանը։

ԲԱԳՈՒԻ ԼՈՒՐԵՐ

—

Կասպիական ծովի նաւատորմի լէյտենանտ Օստէն-Սակէնը պաշտօնով տեղափոխված է Բալտիական նաւատորմը։

Թիֆլիսի օրինակով, Բագւում կազմակերպվում է հիւանդանոցների, բէստօրանտէրների, թէյատների, կօնդիտէրների և նման հաստատութիւնների տէրերի փոխադարձ օգնութեան ընկերութիւն։

Բագւի քաղաքային ինքնավարութիւնը քաղաքի եկամուտները աւելացնելու նպատակով մտադիր է մշակել Բագւի նաւահանգիստները ներմուծվող և արտահանվող ապրանքների իւրաքանչիւր պուդից կէս կօպէկ տուրք վերցնելու հարցը։

Յունվարի 28-ին Բօրնի նաւթահանքի բանուորները և վարպետների փոքրամասնութիւնը ներկայացրել է 11 կէտերից բաղկացած պահանջներ։ Սակայն մեծամասնութիւնը համամիտ չէ պահանջ ներկայացնող փոքրամասնութեան։

Յունվարի 27-ին ռումբից վիրաւորված Բագւի ոստիկանապետ Բուշէնը և պահնորդական բաժնի կառավարիչ ռօտմիստր Օրլօվսկին համարեա ապաքինվել են ստացած վէրքերից։ Օրլօվսկու անդամահատութեան չընթարկեցին, և բժիշկները գերադասեցին ռումբի կտորները թողնել մարմնի մէջ, գտնելով որ նրանք վտանգաւոր լինել չեն կարող։ Օրլօվսկու թիկնապահի մարմնի միջից արդէն ռումբի կտորները հանել են։ Ոստիկանութեան ցուցմունքները և խուզարկու բաժնի գործակալների հետախուզութիւնը այս գործի առիթով մի փոքր լոյս են սփռել, բայց նրանցով առայժմ չէ կարելի պարզել, թէ ո՞ր կազմակերպութիւնն էր մահափորձը պատրաստել և ո՞ւմ կեանքի դէմ։ Բայց և այնպէս, մի քանի գրական տեղեկութիւնների համաձայն, ռումբը նետված էր պահնորդական բաժնի կառավարիչ ռօտմիստր Օրլօվսկու վրա, որը յաճախակի սպառնական նամակներ էր ստանում։

«Гудокъ» շաբաթաթերթի խմբագիր-հրատարակիչ Ա. Սամարցեվին թոյլատրված է շաբաթաթերթին կից, անհրաժեշտութեան դէպքում, հրատարակել յաւելուածներ հայերէն և թուրքերէն լեզուներով։

Պետական գանձարանի տեղեկութիւններից երևում է, որ առ. 1907 թ. դեկտ. 1-ը Բագու քաղաքի ազգաբնակութեան վրա կար անցեալ տարիների տուրքեր ընդամենը 434,708 ր. 71 կ., մի ամսվայ ընթացքում ստացվել է 22,994 ր. 2 կ. և առ 1-ն յունվարի 1908 թ. մնում է 411,711 րուբլի 69 կօպէկ։

Լեռնային վարչութեան տեղեկութիւնների համաձայն, Բագւի նաւթահանքերում անցեալ տարվայ դեկտեմբեր ամսում արտահանված է ընդամենը 42.000,000 պ. նաւթ, որից Բիբի-Հէյբաթում—12.700,000 պուդ։

ՖԷԼԻԵՏՕՆ

ԴԱՐՁԵԱԼ ՄԻ ՀԱՆԴԷՍ

—

Բայց արի տես, ինչպիսի հանդէս։
Հանդէս, ուր չեն լսվում՝
«Կեցցէս, շա՜տ ապրես»,
Այլ հին, ցաւալի խօսքեր՝
«Աստուածանից մխիթարվես».
— Ասա, խնդրեմ, ինչ է պատահել։
Եւ նա շտապեց յայտնել, թէ՝
— Շատ ցաւալի սպանութիւն։
— Ոչինչ,—ասացի,—այդ ամենօրեայ սովորական բան է։

— Ո՛չ, ո՛չ, դա առանց արիւնի, բարոյական է, որը զգայուն սրտին վիրաւորում, եռանդին մահ է պատճառում։

— Էլ ինչ սպանութիւն,—ասացի,—երբ չը կան փախչողներ, մեղաւորներին հալածողներ, գնդակահարութիւն, ոստիկանութիւն և անմեղ զոհվողներ...

Նա թէ՝

— Այդ քո ուզածները կան, բայց ուրիշ անուններով. օրինակ՝ փախչողները այն բաղդաւորներն են, որոնք խիղճ ու Աստուածը ուրանալով, խեղճերին զրկելով՝ սրանց մեծ կարիքին պինդ ու պինդ իրանց դռները փակելով՝ զբաղված են միշտ լափելով, լակելով և տրաքվելով...

— Իսկ մեղաւորներին հալածողներ...,— ասաց նա, վերստին խօսքը շարունակելով, —մի կողմից մեր հայ ժողովուրդն է, միւս կողմից նրա սակաւաթիւ հարազատ գործիչների գունդը... Ժողովրդի անտարբերութիւնից, անգիտակցական գործերից մշտական կրած ու վայելած զրկանքները՝ այդ էլ քեզ գնդակահարութիւն... Իսկ ոստիկանութիւնը այնպիսի մի վարձատրութիւն է, որին այլ խօսքով ասում են՝ ապերախտութիւն։

Մնացին անմեղ զոհերը, դէ այդ, յայտնի է բոլորին, որ մեր գրականութիւնն է հայրենին, լեզուն է մայրենին և գաղափարները առանց դիմակների...

Բայց ների
Նիւթից շեղվեցի...
— Ես ձեզնից, կարծեմ, խնդրեցի...
— Այո, այո, տալ բացատրութիւն, թէ որն է, որ կոչվում է բարոյական սպանութիւն... Որպէսզի պարզ հասկանալի լինի՝ պատկերացրէք մի այսպիսի դրութիւն.

25 տարի առաջ առողջ էիր ու զուարթ, ինքդ անհոգ, գեղեցիկ երիտասարդ, ունէիր կամք, եռանդ ու փափագ, ոչ հարուստին փեսայ դառնալու, ոչ էլ ձրի փողերով դէս ու դէնում խաղալու, կամ մոլթոնների կուռք-Աստուած դարձած՝ քարանայիր, ու փափկանալիս էլ փայտանայիր և ոչինչ չը զգայիր... Ո՛չ, այլ ընդհակառակն՝ հանրաշահ գործը դու ընտրեցիր և այդ «անշահ» կոչված բանով պարապեցիր...

Ճիշտ է, որ այն միջոցները չունէիր, որ երբ յանկարծ փոշտայիր՝ սորուկներդ իրանց տեղից «լօք» տային ու «Առողջութի՜ւն» ասէին...

Այո, փոքր էր քո հարստութիւն, բայց գոհ էիր, որ տանդ տօն թէ խնդութիւն՝ երբեք չէր նկատվի ծանօթ-ազգականներիդ բացակայութիւն, իսկ... այսօր, քո ծննդեան 25-ամեայ տօնիդ, երբ անհամբեր սպասում ես բարեկամներիդ, և վերաբերեալ անցեալիդ, թուլութեանդ ու սխալներիդ, թերատ ու անկատար յոյսերիդ, կարօտ ես սփոփիչ խօսքերի... օրը մթնում է, երեկոյ է դառնում և դեռ ոչ ոք չի երևում... Այժմ ասա, «Ով դու բարեկամ այրված սրտերու», եթէ այս չէ սպանութիւնը, ինչի՞ն պէտք է նմանեցնել, ինչի՞ն վերագրել այս դրութիւնը, տո՛ւր ինձ այս վարմունքի ծննդեան, իսկական անունը...

...«Աղբիւր» խմբագիր դժբաղդ Տ. Նազարեանը չէ՝ դու ես, կարո՞ղ եմ լռել ու չասել քեզ.

Բարեկամներիդ կողմից, սիրելիս, Աստուածանից մխիթարվես։

— Չեմ արդարացնում,—ասացի,—բարեկամների ապերախտութիւնը, բայց այդ բանում մեղքեր ունեն և մեր թուլութիւնը, մեր սխալ ուղղութիւնը և անհաշիւ գործողութիւնը. թէ ինչպէս, այդ էլ, բարեկամ, մի այլ անգամ։

Մոծակ Մարակեան

ՄԱՄՈՒԼ

Շարունակ ստանալով թռուցիկներ արտասահմանեան այս և այն դաշնակցական խմբերի կամ կօմիտէների կողմից, որոնցով բողոք է արտայայտվում Դաշնակցութեան վերջին՝ IV համագումարի կայացրած վճիռների դէմ և կամ կարդալով այդպիսի բողոքներ արտասահմանի հայ լրագիրների մէջ, մենք տպագրեցինք այդ թռուցիկ-բողոքներից մի քանիսը, քանի որ իրաւունք չունէինք զանցառութեան տալ Դաշնակցութեան պէս մի կազմակերպութեան մէջ առաջ եկած զօրաւոր պառակտումը և քայքայումը։ Սակայն, վերջերս, դաշնակցական օրգանները—«Ռազմիկ», Հայրենիք» և նրանց արժանաւոր զինակից «Վտակ» թերթերը—սկսեցին մեղադրել «Մշակին», որ սա դիտմամբ տեղ է տալիս այդ թռուցիկներին, որոնք իբր թէ մի քանի սրիկաների կամ Դաշնակցութեան շարքերից վռնտված խմբակների գործ են և իբր թէ ոչ մի պառակտում և քայքայում չը կայ Դաշնակցութեան մէջ։ Այդ դէպքում մեր նոր թխված չակերտաւոր սօցիալիստ դաշնակցականները նմանում են այն կաքաւներին, որոնք իրանց գլուխը խրում են ձիւնի մէջ, բայց պոչները բարձր ցցում։

Այժմ բանից դուրս է գալիս, որ պառակտման մասին մեր հաղորդած տեղեկութիւնները աւելի քան ճիշտ են, որ Թիւրքաց Հայաստանի դաշնակցական խմբերն ևս, բողոքելով Դաշնակցութեան IV ժողովի դէմ, սպառնում են անջատվել, եթէ այդ IV ժողովի որոշումները չեն փոխվի, և նոյնիսկ իրանց անջատված են հրատարակում։

«Երկրի Ձայնը» շաբաթաթերթի վերջին (№ 3) համարի մէջ տպված էր մի թղթակցութիւն Ալէքսանդրիայից, որի մէջ ասված է.

Մէկ կողմ ձգելով բոլոր երկրորդական խնդիրները, առ այժմ ներկայ թղթակցութեանս նիւթ կընեմ այն յոյժ կենսական ու էական փոփոխութիւնէն ծագած իրարանցումը, ըստ որում, կարծես մոգական գաւազանի հարուածի մը տակ մինչև ցարդ Թիւրքահայ ազատագրութեան դատին լծւած և անոր ի հաշիւ թափւած արիւնով ուռճացող, մեծցող ու զօրացող դաշնակցական «Ազգային» կազմակերպութիւնը, յանկարծ «Միջազգային» սօցիալիստ կուսակցութեան մը կը վերածւի։

Անհաւասիկ ա՛յս է գլխաւոր եղելութիւնը, արտասահմանի մէջ «բողոքող դաշնակցականներու» գոյութեան պատճառ հանդիսացող։

Որքան ալ որ, ընդհ. ժողովի աւարտումէն անմիջապէս վերջ և բողոքի ու դժգոհութեան ձայներու առաջին հնչումէն, արտասահմանի կարևոր հայ գաղութներու դաշնակցական մարմինները և օրգանները (Հայրենիք ու Ռազմիկ) զանազան անազնիւ միջոցներով ջանացին ու տքնեցան ա՛տ դժգոհութեան ու բողոքի շարժումները իրենց խանձարուրին մէջ իսկ խեղդամահ ընել (ուր քիչ մըն ալ յաջողեցան ըսենք), նոյնիսկ անշահախնդիր բողոքող ընկերները վռնտւածներ, վարկաբեկւածներ ներկայացնելով հասարակութեան, բայց և այնպէս այսօր Ամերիկայի, Բուլղարիոյ, Ռումանիոյ, Եգիպտոսի և դեռ ուրիշ վայրերու դաշնակցական շարքերուն մէջ անջատ ու առանձին խմբակցութիւններ գոյութիւն ունին «բողոքող դաշնակցականներ» անունին ներքև, որոնք կը մերժեն ընդունիլ չորրորդ ընդհանուր ժողովի մէջ մշակւած սօցիալիստական ծրագիրը և կը մնան հաւատարիմ զինուորներ Դաշնակցութեան հին ծրագրին, որուն միակ ու սեռուն նպատակն է ապստամբութեան միջոցով Տաճկահայաստանում ձեռք բերել քաղաքական ու տնտեսական ազատութիւն (ծրագիր Հ. Յ. Դաշնակցութեան, կազմած 1892 ընդ. ժողովում)։ Նպատակ, որուն իրագործմանը համար սկսւած կռիւին յառաջապահ մարտիկները եղած են՝ Բաբկէն-Սիւնիներ, Պետօներ, Սեբօներ, Թորգոմներ, Վահաններ, Հրայրներ, Գէորգ Չաւուշներ և վերջապէս անթիւ, անհամար ազգանուէր յեղափոխականներ, ու ո՛չ թէ սօցիալիստներ։

Ապա թղթակիցը հաղորդում է, որ շուտով երկրի (Թիւրքաց Հայաստանի) դաշնակցական շրջաններն ևս պէտք է հնչեցնեն իրանց բողոքի ձայնը։

Մեր խմբագրութիւնը ստացել է երկրի դաշնակցական շրջանների այդ բողոքը, որը անփոփոխ արտատպում ենք այստեղ։

Մենք Լեռնավայրի (Երկիր) շրջանի դաշնակցական ընկերներս ստանալով «Դրօշակ»-ի մայիսի համարը, ամբողջովին նուիրուած Հ. Յ. Դ. 4-րդ ընդհանուր ժողովի որոշումներու տեղեկագրութեանը, ինչպէս նաև ստանալով նոյն ընդհանուր ժողովի արձանագրութիւնը. միանգամայն ստանալով գրաւոր և բերանացի մեր պատգամաւոր ընկեր X-ի զեկուցումը, որով կը յայտնէր թէ իրեն իբրև մեր պատգամաւորը իրաւունք չէ տրուած ընդհանուր ժողովին մէջ ձայն ունենալու. միւս կողմէն արձանագրութեան մէջ տեսնելով Լեռնավայրի կողմէ ձայն նշանակուած, որ անշուշտ չէր կրնար վաւերական եղած ըլլալ, քանի որ մեր իսկական պատգամաւորի ձայնը չէր այն, խւրաքանչիւրս ամենամեծ ուշադրութեամբ ուսումնասիրելով ընդհանուր ժողովի ծանրակշիռ որոշումները, որոնք բոլորովին նոր հողի վրայ կը դնեն Դաշնակցութեան քաղաքական դաւանանքը և աշխարհահայեացքը և իբրև հետևութիւն նաև կազմակերպութեան գործունէութիւնը, այս նպատակաւ գումարեալ ժողովներու մեր վերջին նիստին մէջ հասանք հետևեալ եզրակացութեան և տուինք հետևեալ որոշումները։

Ա.—Կը բողոքենք մեր շրջանի ձայնը չընդունուելուն դէմ. քանի որ ինչ որ ալ ըլլայ մեր արդի ոյժերուն կարևորութիւնը Լեռնավայրի մէջ՝ համեմատութեամբ ուրիշ տեղերու յեղափոխական ոյժերու կազմակերպական կամ թուական կարևորութեանը, այնու ամենայնիւ իբր գործունէութեան խիստ կարևոր վայրի մը ձայնը պէտք էր ունենար իր առանձին կշիռը և նշանակութիւնը, մանաւանդ այնպիսի ընդհանուր ժողովի մը մէջ, որ Հ. Յ. Դաշնակցութեան ոգիին և ուղղութեանը մէջ այնքան հիմնական փոփոխութիւններ կը ձգտէր մտցնել։

Բ.—Մենք հիմնուելով Դաշնակցութիւնը անցեալին մէջ ղեկավարող հիմնական սկզբունքներուն վրայ, որոնք իսկապէս պատշաճ են մեր երկրի և ընդհանուր Տաճկահայաստանի քաղաքական, տնտեսական և ազգագրական արդի պայմաններուն, ինչպէս նաև ընդունելով և պաշտպանելով հայկական առանձին հարցի մը գոյութիւնը Տաճկահայաստանի մէջ, իբր ազգայնական հայրենասիրական հարց, որու շուրջը բոլորուած և բոլորուելու էին հետզհետէ հայ ժողովուրդի ամեն խաւերը, առանց դասակարգային խտրութիւններու, որոնք անպայմանօրէն անհաշտ են մեր ժողովուրդի արդի կացութեանը, երբ հայ անունը կրող ամեն անհատ անխտիր ենթակայ է հալածանքի և անտանելի բռնաբարութեանց և երբ մեր ազգային գոյութիւնն իսկ յայտնապէս ի վտանգի է, բոլորովին տարօրինակ կը գտնենք Հ. Յ. Դաշնակցութեան ՝ի պաշտօնէ սօցիալիստ կուսակցութեան մը վերածումը և միջազգային սօցիալիստական կազմակերպութեան հետ կապուիլը և խառնուիլը, և ինքզինքը հայ աշխատաւոր դասակարգի կուսակցութիւն յայտարարելով դասակարգային վնասակար և ազգակործան խտրութիւններու սկիզբ դնելը հայ ժողովուրդի զանազան տարրերու միջև, որոնց շահերը թերևս հեռի են որոշապէս իրարմէ տարբեր և իրարու հակառակ ըլլալէ, այլ ընդհակառակը մի և անբաժան են, հաւասարապէս վտանգուած ըլլալով բռնակալ րէժիմի և թիւրք կառավարութեան այլևս աշխարհածանօթ հայաջինջ քաղաքականութեան առաջ։

Մենք, բողոքելով այս կէտը շօշափող բոլոր որոշումներու դէմ, կը մնանք հաստատապէս կանգած Հ. Յ. Դաշնակցութեան մինչև ցարդ ունեցած յեղափոխական ուղղութեան և դաւանանքին, մերժելով սօցիալիստ յեղափոխականութիւնը առնուազն իբր կանխահաս և վնասակար տաճկահայ ժողովուրդի արդի կացութեանը և հանգամանքներուն հանդէպ, և չենք կրնար համակերպիլ բնաւ կանոնագրի մէջ մտցուած այն տրամադրութեան թէ իւրաքանչիւր ոք որ կուզէ Հ. Յ. Դաշնակցութեան անդամակցիլ պէտք է անբողջովին ընդունի կուսակցութեան ծրագիրը և տաքտիքը։ Մենք չենք ծանրանար Կովկասեան գործունէութեան նախագծի վրայ զոր գնահատել կամ քննադատել մեր ձեռնհասութենէն վեր է. ըստ որում մենք բաւականաչափ տեղեակ չենք անդրկովկասեան հայ կեանքի իրական պայմաններուն ու պահանջներուն։ Բայց մենք խորապէս կը զարմանանք որ ինչպէս մեր կովկասեան եղբայրները և ընկերները նոյն համեստութիւնը չեն ունեցած խոստովանելու իրենք ալ փոխադարձաբար թէ չեն ճանչնար գէթ մեզի չափ մեր երկրի պահանջները և պայմանները. և օգտուելով, ինչպէս կերևի, ընդհանուր ժողովին մասնակցող տաճկահայերու թուլութենէն, անփորձառութենէն կամ համակերպող տրամադրութիւններէն, ուզած են իրենց կարծեցեալ պահանջներուն վրայ չափել և մեր պէտքերը և ըստ այնմ բոլորովին արուեստական և բռնազբօսիկ կերպով սօցիալիզմը պատուաստել մեր կեանքի պայմաններուն հետ և այն ուղղութեամբ ալ, աւելի կամ նուազ չափով, փոխել տաճկահայ գործունէութեան ուղղութիւնը։ Մենք արդարև անջատման չենք փափաքիր, բայց եթէ ճիշտ է թէ Դաշնակցութեան միութիւնը կրնար պահպանուիլ միմիայն այն գնով որ մենք բռնի սօցիալիստ դառնայինք, և տաճկահայ գործելակերպը այսպէս յեղաշրջուէր, ապա ուրեմն մենք չենք վարանիր յայ-

տարարելու թէ այդ պարագային լաւագոյն էր որ անջատումը տեղի ունենար, քանի որ տաճկահայ և կովկասահայ կեանքի պայմանները այդչափ խորապէս իրարմէ կը տարբերին եղեր։ Սահմանները չեն ջնջուիր յեղափոխական ներկայացուցիչներու հանդիսաւոր մէկ որոշումով կամ «Դրօշակ»-ի էջերուն մէջ պաշտօնական յայտարարութեամբ մը. գծուծ ու ճոռոմ հատուածամոլութեան ամբարիշտ ոգին չէ որ մեզի կը թելադրէ այս հաւաստումը, այլ ճշմարտութեան սէրը, կեանքի իրականութիւնը։

Արդարև եթէ ճիշտ է թէ Կովկասի հասարակական կեանքը այնքան հասունացած է որ այդտեղ նպատակայարմար կը դառնայ սօցիալիստական ուղղութեամբ գործունէութիւնը, ապա ուրեմն սահմանները չեն ջնջուած, այլ ընդհակառակը աւելի ևս բաժնուած են իրարմէ, քանի որ տաճկահայ կեանքի դեռ նախնական և խիստ յետամնաց դրութեան մէջ սօցիալիստական որևէ պահանջ տակաւին ծնունդ առած չէ այնտեղ։ Միւս կողմէ, եթէ երբեք ճիշտ է այն տարաձայնութիւնը որի համաձայն իբր թէ սօցիալիզմը միմիայն Կովկասի պիտի վերապահուի և տաճկահայ գործունէութիւնը բստ առաջնոյն պիտի շարունակուի ազգայնական հողի վրայ, ինչու ուրեմն կը պահանջուի որ ամեն դաշնակցական ինքզինքը սօցիալիստ յայտարարէ, ինչու Դաշնակցութիւնը ինքզինքը աշխատաւորներու կուսակցութիւն կանուանէ, քանի որ իր գործունէութեան կարևորագոյն մասը կը կազմէ տաճկահայկական գործունէութիւնը։ Եթէ կառարկուի, թէ սօցիալիզմը պէտք է ընդունինք օտար ցեղերու հետ համերաշխութիւնը դիւրացնելու համար, այդ մասին մենք կը պատասխանենք. այդ համերաշխութեան գաղափարը Դաշնակցութիւնը խիստ կանուխէն ընդունած էր և այդ ուղղութեամբ աշխատութիւններ անցեալին մէջ պակաս եղած չեն։ Սօցիալիզմը չէ որ առաջին անգամ պիտի մղէ մեզի այդպիսի համերաշխութեան մը, երբ մեր դրացի ազգերը այնչափ տգէտ են որ սօցիալիզմի վրայ ո և է գաղափար չունին և անոր անունը անգամ անծանօթ է իրենց։

Գ.—Մենք ցաւելով կը տեսնենք վերջապէս որ Հ. Յ. Դաշնակցութեան 4-րդ ընդհանուր ժողովը մերժած է Հնչակեան կեդրոնի առաջարկը ի մասին հայ յեղ. կուսակցութիւններու քօնգրէի զոր ամեն պարագայի մէջ կարժէր փորձել, բստ որում այդ քօնգրէն, յաջողութեան պարագային, կարող էր յանգիլ հայ յեղափոխական գլխաւոր կուսակցութիւններու միութեան կամ գէթ համերաշխ գործակցութեան, որու այնչափ սրտեռանդ կը փափաքի ամբողջ հայ ժողովուրդը։ Յամենայն դէպս Հ. Յ. Կուսակցութիւններու միութեան կամ համերաշխութեան խնդիրը մեզ աննոյնապէս աւելի կը շահագրգռէ, քան օտար տեղերու մէջ մեզ անծանօթ ենթադրեալ կազմակերպութիւններու հետ համերաշխութիւնը։ Մենք այստեղ ամեն քայլափոխի կը հանդիպինք Հնչակեան հատուածներու, որոց հետ տեղւոյն վրայ համերաշխութեամբ գործել անկարելի է, քանի որ գործելակերպի մասին անոնց և մեր պատասխանատու մարմիններու տուած հրահանգները ու պատուէրները աւելի կամ նուազ կը տարբերին իրարմէ։ Այն ատեն միայն տեղւոյն վրայ համերաշխ գործունէութիւն կարելի կըլլայ, երբ արտասահմանի բիւրօները և կեդրոնները գործելակերպի մասին որոշ համաձայնութեան մը յանգած ըլլան և որուն համեմատ հրահանգներ ղրկեն երկրի ընկերներուն, և այս օգտակար արդիւնքը ձեռք կը բերուի քօնգրէով։

Վերոյիշեալ կէտերուն մէջ կը կայանան ահա մեր դիտողութիւնները 4-րդ ընդհանուր ժողովի կազմին և որոշումներուն վերաբերութեամբ, և խորապէս կը ցաւինք որ դանցառելի և երկրորդական կէտեր չեն ասոնք, այլ էապէս ծանրակշիռ և ամենակենսական խնդիրներ։ Այս հանգամանքներուն մէջ մեզի անկարելի լինելով Հ. Յ. Դաշնակցութեան ներկայ փոփոխեալ ծրագրի և տակտիքայի համաձայն գործել, մեզի հետ կապուած ունենալով Հովտի, Խոզլի, Հեղեղատի և Կարմիր-Լեռի ընկերներուն հաւանութիւնը այս խիստ կարևոր հարցերու վերաբերմամբ, մենք Լեռնավայրի ընկերներս պահելով հանդերձ մեր դաշնակցական անունը և առանձին կազմակերպութիւնը կը մնանք բողոքող ընդհանուր ժողովի վերոյիշեալ որոշումներու դէմ. մեր այս վերապահ և սպասողական դիրքը կը պահենք մինչև յառաջիկայ 5-րդ ընդհանուր ժողովը, որու գումարումը բարեբաղդաբար որոշուած է ոչ աւելի ուշ քան տարի մը (1908-ի սկիզբը), և որպէսզի մեր վերև որոշած հայեցակէտները լրջօրէն նկատողութեան առնուին և յարգուին, այժմէն մեր կողմէ լիազօր իրաւունքներ կուտանք մեր պատգամաւոր X-ի և ընկեր Z-ի, մինչև այդ ատեն մեր անունով կատարելու այն ամեն բանակցութիւնները և ձեռք առնելու այն բոլոր միջոցները, որոնք կը ձգտին մեզ հասցնել այդ նպատակին։

Ի դիմաց Հ. Յ. Դ. Դաշտի վարիչ ընկերներու՝
Կամսարական, Մայիլ, Ատոմ, Թուշտի, Թովմաս, Աշոտ Մարթին.
Հովտի ընկերներու լիազօր՝
Շահունեան

Դաշտ, 1/14 դեկտեմբեր 1907

Ծանօթ.—Վերոգրեալը Լեռնավայրի շրջանէն, Հ. Յ. Դ. Դաշտի վարիչ ընկերներու և Հովտի ընկերներու լիազօրի կողմանէ ղրկուած է ժամանախումբիս, որ ընտրուած պատգամաւորներու հետ համախորհուրդ, հրատարակութեան կուտայ զայն։ Սոյն գրութեան մէկ օրինակը արևմտեան բիւրօյի ղրկուած է, վերոյիշեալ մարմիններու կողմանէ, որոնք մեզ կիմացնեն նաև թէ իրենց բոլոր յարաբերութիւնները խզած են սօցիալիստ-դաշնակցական մարմիններու հետ։

Եգիպտոսի Բողոքող Դաշնակցականներու Մասնախումբ.

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՆԱՄԱԿ ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆԻՑ

I

Թաւրիզ, 20 յունվարի

Ցուցարկաւորեցինք հին-տարին, տօնեցինք նոր-տարին, ծնունդ և մկրտութիւնը Քրիստոսի. այսօր նոր եռանդով, նոր հաւատով սկսում ենք սկիզբը դնել ներկայ տարվայ մեր թղթակցութիւններին։ Բայց նախ քան սկսելը՝ կուզէի երկու խօսք ասել «Մշակի» թղթակիցներին, մեր պաշտօնակիցներին—կօլէգներին։

«Մշակում» Վրձինը իր նոր տարվայ առիթով «յիշելիքների և բարեմաղթութիւնների» շարքում մեզ ևս չէ մոռացել, բարեմաղթելով՝ «Մշակի» թղթակիցներին.—«Վահանով կամ վահանի վրա»։ Ժամանակը մաշում է ամեն ինչ. բայց կան խօսքեր, ասացուածքներ, որոնք դարերին են մաշում։ Ըստ ծագման որքան հին են վերոգրեալ խօսքերը, բայց ըստ էութեան որքան թարմութիւն են բովանդակում նրանք։ Բայց որքան քիչ են «վահանով կամ վահանի վրա» դարձողները. բայց միաժամանակ որքան մեծ կարօտութիւն, մեծ պահանջ կայ այդպիսիների, ևս առաւել ներկայ հայկական դժնդակ կացութեան ժամին։ Կայ աւելի մեծ հաճոյք քան ընկնել յանուն գաղափարի մղված կռւում, պայքարում՝ ճշմարտութեան դրօշը ձեռին, պարտականութիւնը կատարելիս։ Եթէ համարենք մարդկային կեանքը մի քիչ աւելի երկար երազ, որի ամբողջ տևողութիւնը, նոյնիսկ եթէ մի ամբողջ դար հաշւենք, հաւասար կը լինի յաւիտենականութեան ժամացոյցի մի վայրկեանին միայն։ Եթէ մտածենք, որ երկար ապրելու համար՝ պիտի աշխատենք դերեզմանից յետոյ ապրել միայն, եթէ լսենք միաժամանակ մեր սրտում թառած. Աստուծոյ՝ խղճի ձայնին, այն ժամանակ միայն, ընկեր թղթակիցներ, ըստ ցանկութեան Վրձինի, կարող ենք դառնալ կամ «վահանով կամ վահանի վրա»։ Տարվայ սկզբին, ընկերներ, ուխտենք ընթանալ գաղափարի, ճշմարտութեան, անձնուիրութեան ճանապարհով, որովհետև մեծ «Մշակը» իր վրա ծանրացած մեծ պարտականութիւնները կատարելու համար պէտք ունի մեզ պէս փոքրիկ թղթակից-մշակների։ Առաջ, ընկերներ, «վահանով կամ վահանի վրա» նշանաբանով...

II

«Մշակը» իր երեսունևվեցերորդ տարեշրջանը թևակոխելով թէ որպիսի անկեղծ քաջալերութեան արժանացաւ ուրիշ շրջաններում, չը գիտեմ, բայց ի պատիւ թաւրիզեցիների պիտի ասեմ, որ տեղիս բաժանորդների թիւը եռապատկվեց։ Ուրախ լինելով, որ այդպիսի բարոյական և նիւթական աջակցութիւնը մեծ քաջալերութիւն և խրախոյս է մի թերթի համար, մենք աւելի ևս ուրախ ենք այն տեսակէտով, որ անդական աւելի մեծ շրջանի հետ առիթ կունենանք գրախօսելու։ Շատ են մեր վէրքերը, մեր ցաւերը. թունաւորված է մեր մթնոլորտը. «բարոյական մթնոլորտ» ստեղծելու անհրաժեշտութիւնը զգալի է և անխուսափելի։ Թաւրիզահայերս ապրել ենք այնպիսի շրջապատում, որ ակամայից իւրացրել ենք այնպիսի ունակութիւններ, որոնք մեր պակասաւոր, մեր բացասական նժարն են գերակշռում։ Պիտի աշխատենք ըստ հնարաւորութեան թօթափել շրջապատի ազդեցութեան կործանարար միկրօբալից փոշին։

Թողնենք «լռելը», «համբերութիւնը», համակերպելը, քծնելը, շողոքորթելը, «եօլա գնալը». ապահով ապրուստ, բարեբաստիկ, երջանիկ կացութիւն ստեղծելու միջոցներ չեն դրանք։ Քաջութիւն ունենանք ճշմարտութիւնը խօսելու, խոհական լինենք առողջ և լուրջ դատողութիւնների վերաբերմամբ, քաջալերենք, հետևենք ճշմարտութեան քարոզիչներին այն հաստատ համոզումով, որ վերջին յաղթանակը անկեղծինն է, ճշմարտութեանն է, և միմիայն անկեղծութեան, ճշմարտութեան շնորհիւ կը ստեղծվի «բարոյական մթնոլորտ», որի մէջ ապրող հասարակութիւնը, ժողովուրդը կարող է լինել երջանիկ և բարեբաղդ։ Մենք հաւատքով ենք գրիչ ձեռք առնելու՝ խօսելու համար մեր քաղաքացիների հետ, որովհետև նկատելի է գիտակցութեան կայծերի բռնկումը նրանց սրտերում. այո, ներկայումս այն չէ թաւրիզեցին կամ թաւրիզի երիտասարդութիւնը, ինչ որ էր տարիներ առաջ։ Կործանարար ճանապարհից յետ դարձողներ շատ ունենք. մի՞թէ երեւոյթը մխիթարական չէ...

Իրօ

ՔԱՂՈՒԱԾՔՆԵՐ

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ։ Մինիստրների նախագահի մօտ երեկոյեան ժամը 8-ին տեղի ունեցաւ ճաշկերոյթ, ուր ներկայ էին դեսպաններ, մինիստրներ իրանց կանանց հետ, Պետական Խորհրդի նախագահը, Պետական Դումայի նախագահը իր կնոջ հետ, բարձր հասարակութեան ներկայացուցչուհիները։ Հիւրերին ընդունում էր ինքը հօֆմէյստէր Ստօլիպինը, իսկ կարմիր հիւրանոցում՝ տանտիրուհին։ Սեղանը ծածկված էր ծաղիկներով. խնճոյքը, որ պատրաստված էր 44 հոգու համար, տևեց մինչև ուշ գիշեր։

ՎԻԵՆՆԱ։ Երեկոյեան, յունվարի 29-ին, եկաւ բուլղարական իշխան Ֆերդինանդը։

ՑԵՏԻՆԵ։ Սկուպշչինայի սովորական նստաշրջանը փակվեց։

ՊԱՐԻԶ։ Առաւօտեան, յունվարի 29-ին, նախագահ Ֆալիէրի և բոլոր մինիստրների ներկայութեամբ բացվեց սենատի նախկին փոխ-նախագահ Շերէր-Կեստների արձանը։

ԵԿԱՏԵՐԻՆՈԴԱՐ։ Տիխօրեցկայա կայարանում սպանվեց երկաթուղային արհեստանոցների կառավարիչ ինժեներ Տերաշկեվիչը։

ԿԻԵՎ։ Հարաւ-արևմտեան երկաթուղագծերի վրա չեղած մրրիկներ են։ Բեսարաբիայի գծի վրա գնացքները կանգնած են։

ԼՕՆԴՕՆ։ Ընտրողական քուէ պահանջող կանայք յունվարի 29-ին փորձ արին մտնել համայնքների պալատի նիստի դահլիճը, բայց ոստիկանութիւնը նրանց արգելք եղաւ։ Ձերբակալված են 54 հոգի։

ՏԱՆԺԷՐ։ Մազաֆամից ստացված տեղեկութիւնների համաձայն, այնտեղ գտնվող Աբդուլ-Ազիզի զօրքերը գրաւել են Ալճէմուր գիւղը, նաև շրջակայ տեղերը, որոնց գրաւած ունէր Մուլայ-Հաֆիզը։

ԿՕՍՏՐՕՄԱ։ Գաւառական հոգևոր դպրոցում ոստիկանութիւնը գտաւ սօցիալ-դեմօկրատների. կազմակերպութեան արխիվը։

Խմբագիր՝ ԱԼԷՔՍԱՆԴՐ ՔԱԼԱՆԹԱՐ
Հրատարակիչներ՝ Ա. ՔԱԼԱՆԹԱՐ
Յ. ՏԷՐ-ՄԱՐԿՈՍԵԱՆ
Հ. ԱՌԱՔԵԼԵԱՆ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԱՌԱՋԻՆ ՄԱՍՆԱՒՈՐ ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑ
ԲԺՇԿԱՊԵՏ Բ. ՆԱՒԱՍԱՐԴԵԱՆԻ
Հիմնված 1880 թ.
(Կուկիա, Վօրօնցովի արձանի հանդէպ)
Ամեն օր, բացի կիրակի օրերից
ԱՌԱՒՕՏՆԵՐԸ՝

Բ. Ա. ՆԱՒԱՍԱՐԴԵԱՆ—11—12 ժ. վիրաբուժութեան և վեներական (սիֆիլիս) հ.։
Կ. Մ. ՋԻԿՕՎԱՆԻ—$9^1/_2$—10 ժ. աչքի, ներքին և նեարդային։
ԱՏԱՄՆԱԲՈՅԺ Ե. Կ. ԽՕՏՆԵՎԱ—$9^1/_2$—2 ժ. ատամի հիւ.
Զ. Ի. ԲԱԲԱՆԱՍԵԱՆՑ—10—11 ժ. մանկաբարձութեան, կանանց և երեխայոց հ.։
Մ. Գ. ԱԻԵՏԻՍԵԱՆ—11—12 ժ. մորթու, վեներակ., վիրաբուժութեան և միզասեռ.
Ա. Մ. ՓՈՒՂԻՆՕՎ—12—1 ժ. ներքին և երեխայոց ծաղկահատ.։
Կ. Ի. ԳԶԵԼԻԵՎ—12—1 ժ. ականջի, քթի և կոկորդի։
Ա. Գ. ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆՑ—1—$1^1/_2$ ժ. ներքին և երեխայոց հ.։
ԿԻՆ-ԲԺԻՇԿ Ա. Ի. ՇՋԵՐԲԻՆԱ—$1^1/_2$—2 ժ. մանկաբարձութեան։
Գ. Ե. ԳՈՒՐԳԵՆՕՎ—11—12 ժ. կանանց և մանկաբարձութեան։
ԵՐԵԿՈՆԵՐԸ
Ա. Ե. ԳՐԻԳՈՐԵԱՆ—6—7 ժ. վիրաբուժ., վեներական, միզասեռ և մորթու հ.

Վճարը 50 կ.։ Ջրաւորները ձրի։ Համախորհրդի (կօնսիլիումի) և օպերացիայի համար առանձին։
Հիւանդանոցի վերատեսուչ՝
Բժշկապետ Բ. Նաւասարդեան

ԲԺԻՇԿ
Ա. Ամիրխանեան
ՆԵՐՔԻՆ
Հիւանդութիւններ
Ընդունելութիւն: 10—12 ժ. առաւօտեան, 6—7 ժ. երեկոյեան
Ртищевская փող. № 22.
(ա. օ.) 10—1

ԲԺԻՇԿ
Ս. Մ. ՄՕՆԻՆ
Մասնագէտ՝ սիֆիլիս, վեներական, միզանցքային և կաշու հիւանդութիւններ։ Միզանցքի բորբոքում և ցիստօսկօպիա։ Յատուկ անալիզներ։ Ընդունելութիւնը առաւ. $12^1/_2$—2 ժ. և երեկ. 5—8 ժ.։ Կիրակի օրերը 10—1 ժամը ցերեկվայ։ Միքայէլեան փողոց, № 24, տ. Քարթվելօվի, մուտքը Սեմեօնօվսկի փողոցից, № 4.
(կ.) 4—2

Կիրակի, փետրվարի 10-ին
ԱՐՏԻՍՏԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ ԴԱՀԼԻՃՈՒՄ
Յօգուտ
ՀԱՅՈՒՀԵԱՑ ՈՐԲԱԽՆԱՄ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ
Կը կայանայ
ՊԱՐԵՐԵԿՈՅԹ
կօնցերտային բաժնով
Բարեհաճ մասնակցութեամբ դերասանուհի Մելքումօվայի, տ. տ. Մերինբիլումի, Սպենդիարեանի, Նաւասարդեանի, Մելիքօվա-Աֆրիկեանի, պ. պ. Շօրշտէյնի, Արմենեանի, օպեր. դերասան Նեստերօվի, Դանօվսկու, Քափանակեանի և այլն։
ՎԻԺԱԿԱԽԱՂ, ՋԻԱՐՁԱՒ (պտի-շվօ)
Պոստ, ծաղիկներ և բուֆետ մատչելի գներով։ Վաճակախաղի այն տոմսերը, որոնք կը վերջանան զրօյով, օրինակ՝ 10, 20, 30 և այլն, կը ստանան մի բաժին բլինի խաւիարով կամ թէյ պտւերբրօտով։
Մուտքի տոմսակը 2 ր. 20 կ.
Կանխիկ կամ մուտքում վճարողը կը ստանայ մի կուպօն։ Այդ կուպօնով իրաւունք ունի հանել վիճակատոմս։ Իւրաքանչիւր 100 տոմսակից մէկը վիճակախաղում տանում է 20 ր.։
Տոմսակի գինն է 2 ր. 20 կ., ուսուցիչներին՝ 1 ր., ուսանողներին՝ 50 կ.։
Տոմսակները վաճառվում են Արտիստական ընկ. թատրոնի կասսայում, Սուզանաշեանի խանութում և Որբանոցում—Բէհբութեան փող. № 39.
Կօնցերտի սկիզբն է 9 ժ. երեկոյեան։

Մինչև փետրվարի 10-ը
Լոյս կը տեսնի
ՊՌՕՇԵԱՆ ԵՒ ՆՐԱ ԳՐԱԿԱՆ ԳՈՐԾՈՒՆԷՈՒԹԵԱՆ ԱՐԺԷՔԸ
ընդարձակ ուսումնասիրութիւնը։
Դիմել՝ Нахичевань н/Д. Духовная Семинарія. А. Теръ-Арутюнянцу.
6—6

ՀԱՅՈՑ ԹԱՏՐՈՆ
Երկուշաբթի, փետրվարի 4-ին
ԱՐՏԻՍՏԻԿ. ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ ԹԱՏՐՈՆՈՒՄ
Հայ դերասանական ընկերակցութիւնը
Գ. ՏԷՐ-ԴԱՒԹԵԱՆԻ
բենեֆիսին
Կը ներկայացնէ
I
Առաջին անգամ
ԺՕՐԺ ԴԱՆԴԷՆ
Կօմեդիա 3 գործ. Մօլիէրի, ֆրանս. թարգմ. Թիֆլիսի բարբառով Գ. Սունդուկեանի
II
ՕՍԿԱՆ ՊԵՏՐՕՎԻՉԸ ԴԺՈՂՔՈՒՄ
Ֆարս վօդ. 1 գործ., հեղ. Գ. Սունդուկեան
III
Առաջին անգամ
ՕՍԿԱՆ ՊԵՏՐՕՎԻՉԸ ԴՐԱԽՏՈՒՄ
Ֆէերիա 1 գործ., հեղ. Ա. Սարգարեան-Արեշատեանի
Մասնակցում է ամբողջ խումբը
Սկիզբը երեկոյեան ժամը 8-ին
2—2

ԱՎՍԱՐԳԻՍՕՎԻ
այգին բաց է թողնում արտասահմանեան, ռուսական և կովկասեան տեսակի մրգատու ծառեր։ Կայարան ՍԿՐԱ, Անդրկով. երկ., Ավսարգիսօվին։ Կատալօգը ուղարկվում է
ՁՐԻ
(ե. հ. շ.) 15—3

Հիւանդութեան պատճառով
ծախվում է
ԲԱԿԱԼԷՅՆԻ ԽԱՆՈՒԹ
Հասցէն՝ անկիւն Ելիզավէտինսկայա և Տատիանօվսկայա փողոցների։ 2—2

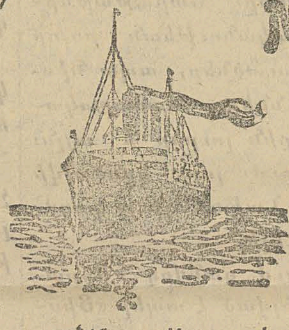

Norddeutscher Lloyd
(Հիւսիս-գերմանական Լլօյդ)
Փօստային և նաւային հաղորդակցութիւն Բրէմէնի և Նիւ-Եօրքի միջև.
ՇԱԲԱԹԸ ԵՐԿՈՒ ԱՆԳԱՄ
Հինգ—վեց օրվայ ճանապարհորդութիւն ովկիանոսի վրայով։ Բացի դրանից՝
Բրէմէնից—Վալտիմոր
Բրէմէնից—Գալվէստօն
Բրէմէնից—Բրազիլիա
Բրէմէնից—Արգենտինիա
Բրէմէնից—Արևելեան Ասիա՝ Աւստրալիա
Լլօյդի նաւերի գեղեցիկ կազմը, առաջնակարգ խոհանոցը և ճանապարհորդների հետ խնամքով վերաբերվելը արդէն յայտնի են ամբողջ աշխարհին։
Հրէայ դաւանութեան ճանապարհորդները Հիւսիսային Լլօյդի անդրատլանդեան նաւերում ստանում են ծիսական կերակուր, որ գտնվում է Բրէմէնի ռաբբիի հսկողութեան տակ։ Բացի դրանից հրէայ ճանապարհորդների համար Բրէմէնում կայ յատուկ հիւրանոց (Stadt Warschau) ծիսական կերակրով, սինագօգով և ընթերցարանով։
Բացատրութիւններ տրվում են բոլոր լեզուներով։ Տեղեկութիւններով դիմել հետևեալ հասցէով.
ԳԵՐՄԱՆԻԱ, ԲՐԷՄԷՆ
Հիւսիս-գերմանական Լլօյդ
(Bremen, Norddeutscher Lloyd)
6—1

Թիֆլիսի ժողովրդական համալսարանի հայկական սեկցիան
Սրանով յայտարարում է, որ այս փետրվարի 5-ից սկսվում է համալսարանական դասախօսութիւնների գարնանային սեմեստրը, տղայոց 3-րդ գիմնազիայի շէնքում (Վելեամինօվսկայա փող.)։ Օրական կը լինեն 3 դասախօսութիւններ՝ երեքշաբթի, չորեքշաբթի, հինգշաբթի, ուրբաթ և շաբաթ օրերը, երեկոյեան ժամը $6^1/_2$-ից սկսած։
Բոլոր առարկաների վճարն է ամբողջ սեմեստրի համար (փետրվարի 5-ից մինչև մայիսի 10 ր.) 1 ր. 50 կոպ., իսկ իւրաքանչիւր երեկոյ (3 դասախօսութիւն) 5 կ.։
ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆՆԵՐԻ ՑՈՒՑԱԿԸ

Օրեր	ժամը $6^1/_2$—$7^1/_4$	$7^1/_2$—$8^1/_4$	$8^1/_2$—$9^1/_4$
Երեքշաբ.	ԼԷՕ Հայոց նոր գրականութիւն	Ե. ԹՕՓՋԵԱՆ Մի քանի գլուխ հայոց նորագոյն պատմ.	Հ. ԱՌԱՔԵԼԵԱՆ Արևելքի հին պատմութիւնը
Չորեքշաբ.	Մ. ՄՈՒՋԱՅԵԱՆ Ֆիզիկա	Մ. ՄՈՒՋԱՅԵԱՆ Քիմիա	Գ. ԽԱԺԱԿ Պետական իրաւունք
Հինգշաբ.	Գ. ՎԱՆՑԵԱՆ Հայոց պատմութիւն	Գ. ԽԱԺԱԿ Քաղաքատնտեսութիւն	Ս. ԱՐԾՐՈՒՆԻ Քաղաքացիական իրաւունք
Ուրբաթ	Լ. ՆԱԶԱՐԵԱՆ Քաղաքատնտեսութ. պատմութիւնը	Ա. ԱԲԵՂԵԱՆ Կրօնի էվօլիւցիան	ԲԺ. ՄԽԻԹԱՐԵԱՆ Մարդակազմութիւն և առողջապահութիւն
Շաբաթ	ՏԻԿ. Ե. ԶՕՐԵԱՆ Կենդանաբանութիւն	Գ. ԽԱԺԱԿ Քաղաքատնտեսութիւն	Լ. ԲԱԲԱՅԵԱՆ Ընդհ. պատմութիւն

(ե. հ. կ.) 3—3

Электропечатня «ЭКОНОМІЯ» Авакъ Мугдусіакоповъ съ С-ми. Большая Ванкская т. д. Семинаріи № 3